

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยจัดได้ว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งแบบทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อันมีคุณค่าและความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความเพลิดเพลิน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรจึงเกิดกระแสส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก จากแผนพัฒนาฯ การท่องเที่ยวฉบับที่ 8 (2540-2544) ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการที่รัฐบาลออกกฎหมาย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขายจึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน (ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโฮมสเตย์, 2548)

เมื่อปี พ.ศ. 2545 องค์การสหประชาชาติ (UN) องค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) ร่วมกันประกาศให้เป็นปีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ หรือ The International Year of Ecotourism 2002 (ITE 2002) โดยเรียกร้องให้หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศต่าง ๆ สนับสนุนและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดปี โดยมีกิจกรรมหลักอยู่ที่การประชุมสุดยอดว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (The World Ecotourism Summit) ที่จัดขึ้นที่เมืองควิเบก ประเทศแคนาดา ในเดือนพฤษภาคม 2545 สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะหน่วยงานผู้แทนของ WTO ได้สนับสนุนกิจกรรมในปีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาตินี้โดยการแต่งตั้งคณะอำนวยการส่งเสริมกิจกรรมปีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ 2545 ขึ้น ประกอบด้วยผู้แทนจากทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการปฏิบัติงานและให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเต็มที่ (พิเศษ เสนาวงษ์ และอมรรัตน์ วิธิสวัสดิ์, 2545, หน้า 56-75) จนมาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2545-4549) มีวัตถุประสงค์หลักก็คือการปรับโครงสร้างประเทศให้เข้าสู่ดุลยภาพ โดยเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงปริมาณมาสู่การพัฒนาในเชิงคุณภาพควบคู่กับการสร้างความเป็นธรรมในสังคมและความสามารถก้าวทันโลกที่จะอำนวยความสะดวกคนส่วนใหญ่ของประเทศอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศได้มีการนำเสนอนโยบาย เป้าหมายและกลยุทธ์ต่าง ๆ ทั้งนี้โดยเป็นนโยบายระดับประเทศเพื่อให้แผนพัฒนาบรรลุไปสู่เป้าหมายจึงจำเป็น

ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเป้าหมายระยะเวลา ณ ปี พ.ศ. 2555 เพื่อให้การ
ท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากลทุกด้านไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว การบริการและ
การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม

การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยวที่ต้องการการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จึงเห็น
ควรในการจัดกลยุทธ์ในการจัดการที่เกี่ยวข้องทั้งสั้น 6 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์การจัดการ
ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก กลยุทธ์การ
สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว กลยุทธ์
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ และกลยุทธ์ส่งเสริมการลงทุน (นโยบายการท่องเที่ยวของ
ประเทศไทย, 2548)

โฮมสเตย์เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นมานาน
หลายสิบปีก่อนที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จะออกมาประกาศให้การสนับสนุนอย่าง
เป็นทางการและด้วยความแตกต่างที่สร้างคุณค่านี้เป็นที่นิยมอย่างมากจากกลุ่มนักท่องเที่ยวจาก
ยุโรปและญี่ปุ่น โดยนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่แตกต่าง
กันออกไป โดยไม่จำเป็นว่าสถานที่นั้นจะมีจุดดึงดูดความสนใจด้านอื่น ๆ (ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์,
2548) ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความหมายของคำว่าการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ คือ
การที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกับคนในท้องถิ่น อยู่บ้านเดียวกัน ทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นการแสดงออกของการท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรมซึ่งแสดงออกในรูปแบบของพิธีกรรม พิธีการ การสร้างที่อยู่อาศัย บ้านเรือน
การแต่งกาย ภาษาพูด การประกอบอาชีพ ความสามารถเชิงช่าง

เกรียง จิตติจำเริญพร (2545, หน้า 4-8) ให้ความหมายของโฮมสเตย์หรือบ้านพักแรมใน
ประเทศไทยว่า หมายถึง บ้านซึ่งเจ้าของบ้านให้บริการห้องพักรวมอาหารเช้าและสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ ในการพักแรมแก่นักเดินทางท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนที่เดินทางมายังท้องถิ่น
นั้น ๆ โดยได้รับค่าสินจ้างเป็นค่าตอบแทนและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยว
ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ดีระหว่างกันและความหมายของคำว่า
โฮมสเตย์ในประเทศฝรั่งเศสว่าหมายถึงเจ้าของบ้านที่มีห้องว่างในบ้านหลายห้อง จึงมีความต้องการ
ที่จะเปิดบ้านพักของตนเองเป็นบ้านพักแรมเพื่อสร้างรายได้และยังกล่าวถึงลักษณะของบ้านพักแรม
ว่าต้องตั้งอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม ทะเล ภูเขา อยู่ในสภาพแวดล้อมแบบชนบทและมีได้อยู่ในตัว
อาคาร ตั้งอยู่ในบรรทัดฐานของกฎหมายว่าด้วยสถานประกอบการด้านที่พักอาศัย โดยบ้านพักแรม

โฮมสเตย์อาจตั้งอยู่ในชุมชนหรืออาจตั้งอยู่หลังคาเดี่ยวโคด ๆ นอกชุมชนก็ได้แต่มักจะใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว

มธุรส ปราบไพร (2544, หน้า 51) ให้ความหมายของคำว่าโฮมสเตย์คือ การจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือนด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าบ้าน ซึ่งบ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่สามารถรองรับให้บริการแก่ผู้มาเยือนได้ตามขีดกำลังความสามารถ

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว ให้ความหมายโฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทว่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ซึ่งหมายถึงการจัดที่พักให้นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านด้วยความยินดีและเต็มใจ นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชนนั้น ๆ (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว, 2549)

สมชาย เตะพระหมพันธุ และคณะ (2546) กล่าวถึงการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของการทำเรือนแรมหรือโฮมสเตย์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของเกาะช้าง และแนวคิดในด้านการจัดระบบเรือนแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาสัมผัสกับวิถีชีวิตชาวเกาะช้าง โดยชาวสวนและชาวประมงเกาะช้างส่วนใหญ่พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนกิจกรรมบางอย่างให้สอดคล้องกับการเข้ามาของกระแสนเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว เพื่อเสริมรายได้โดยยังยึดมั่นในวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวเกาะช้างอยู่เช่นเดิม

โฮมสเตย์ จึงเป็นคำภาษาอังกฤษที่คนไทยนิยมเรียกทับศัพท์ เพราะยังไม่มีคำไทยบัญญัติไว้ในราชบัณฑิตยสถาน และส่วนใหญ่เข้าใจในความหมายของคำดังกล่าว ในส่วนราชการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ใช้ทั้งคำทับศัพท์เรียก “โฮมสเตย์” และใช้คำไทยว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” และยังมีคำอื่น ๆ เช่น เรือนแรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สื่อความหมายถึงโฮมสเตย์ด้วยเช่นกัน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงใช้คำเรียกโฮมสเตย์ทับศัพท์ เพื่อเป็นการง่ายแก่ความเข้าใจ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษานำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. การท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
4. แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามและกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้อธิบายศัพท์ “การท่องเที่ยว” ไว้ว่าเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้างขวาง มิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อประกอบธุรกิจ เพื่อเยี่ยมญาติก็นับเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ฉะนั้นปรากฏการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงเป็นกิจกรรมที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น กระทั่งกล่าวได้ว่าธุรกิจการท่องเที่ยวในทุกวันนี้เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก (นิคม จารุมณี, 2536) ซึ่งการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. การเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ (นิคม จารุมณี, 2536; เพ็ญพร ถิตย์ประเสริฐ, 2542; ฤทธิ อนุจรพันธ์, 2543; สุจิต บุตรประเสริฐ, 2533) และมีความหมายคล้ายกับสุชาดา เจริญพันธุ์ศิริกุล และคณะ (2544 อ้างถึงใน รัชดาภรณ์ เรืองช่อ, 2545) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่าหมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ แต่ไม่ใช่เพื่อการหารายได้

การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีหลากหลายประเภท จึงมีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแต่ละประเภทดังนี้

ทรงศักดิ์ ภู่น้อย (2542-2543, หน้า 96) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเดินป่า (Trekking Tour) ก็เป็นการเข้าไปเที่ยวชมหรือศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติ รวมถึงการพักผ่อนหย่อนใจและการผจญภัยต่าง ๆ โดยใช้ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ อันได้แก่ ป่าเขา ต้นน้ำลำธาร พืช สัตว์ และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น โดยทั่วไปจะประกอบด้วยการจัดการนำเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมและธรรมชาติ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสภาพภูมิประเทศและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในท้องถิ่นโดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินเท้า จิ๋มว้า นั่งช้าง นั่งเรือ ล่องแพ การตั้งค่ายพักแรมและการพักแรมตามหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในระหว่างการเดินทาง

ราไฟพรรณ แก้วสุริยะ (2544, หน้า 118-119) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าหมายถึง การท่องเที่ยวที่แสดงรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม การประพาส

ปฏิบัติยึดถือสืบต่อกันมาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเช่น วิถีความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึง การจัดรายการเที่ยวชมแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี เช่น ทิวทัศน์เส้นทางศิลปกรรม เที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวชมประเพณีวัฒนธรรม หมายถึง การจัดรายการเที่ยวชมงานประเพณีในรอบปี เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่บั้งไฟ เป็นต้น

การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท หมายถึง การเดินทางเที่ยวชมหมู่บ้านชนบทที่มีเอกลักษณ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิม มีผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่โดดเด่น เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมีความรู้ใหม่ประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้น เช่น หมู่บ้านทอผ้า หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทย หมู่บ้านวัฒนธรรมไทยทรงดำ ซึ่งลักษณะการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวได้รู้เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านต้องการสัมผัสชีวิตในชนบทเพื่อมีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนักจัดรายการท่องเที่ยวสมัยใหม่ในโลกไร้พรมแดนจึงมองหาแหล่งท่องเที่ยวในชนบทที่มีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่โดดเด่นที่มีเอกลักษณ์ไปเยี่ยมชมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น ลักษณะการสร้างบ้านเรือนถิ่นที่อยู่อาศัย การประดิษฐ์ของใช้ในเรือนำบ้านเรือนเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ภาษาพื้นบ้านที่ใช้พูดจากัน วัฒนธรรมการกิน ดื่มกับปราชญ์พื้นบ้าน เป็นการหาความรู้เพิ่มเติมเป็นการท่องเที่ยวที่เรียนรู้ท้องถิ่น

สร้อยสวัสดิ์ อาสาสมัครพกิจ (2540, หน้า 41-44) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่ทำให้มีการกระจายรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นด้วยการนำนักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมในชุมชนภาคเกษตรกรรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนและศึกษาหาประสบการณ์ความรู้ในเรื่องเกษตรกรรมซึ่งเป็นไปได้ทั้งเกษตรกรรมแผนใหม่และเกษตรกรรมผสมผสานหรือเกษตรกรรมทางเลือกที่ปลอดสารเคมีโดยนักท่องเที่ยวจะได้รับ การพักผ่อนหย่อนใจ ความเพลิดเพลินได้ใกล้ชิดธรรมชาติ ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากชีวิตประจำวันและได้กล่าวถึงความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยเชอร์มนิเกิดจากการที่ชาวชนบทจะต้องดำเนินกิจกรรมบางอย่างที่รื้อฟื้นวัฒนธรรมเก่าแก่ขึ้นมาเพื่อความภาคภูมิใจภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้จัดเทศกาลงานละเล่นต่าง ๆ แบบโบราณขึ้น เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็เริ่มมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชม เกิดการเข้าพักรับประทานอาหารหรือฟาร์ม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวชนบท และการดูแลกิจการ โคนม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเกิดกิจกรรมที่มีระบบการจัดการที่ดีและเป็นธุรกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อคนท้องถิ่นมากขึ้น เมื่อมองกลับมาในประเทศไทย หากจะมองทางด้านศักยภาพ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเทศไทยมีศักยภาพสูงมากเนื่องจากเป็นประเทศที่มีพื้นฐานด้านการเกษตรมาช้านานซึ่งสอดคล้องกับ สุนิลา ทนุผล (2545, หน้า 78) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยว่ามีแนวโน้มจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่บนพื้นฐานของการเกษตรที่มีความหลากหลายและมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติทางการเกษตร วิธีการดำรงชีวิตของเกษตรกรที่มีการผสมผสานกิจการทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี รวมไปถึงการได้ศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านกระบวนการประกอบสัมมาอาชีพการเกษตรอย่างใกล้ชิดและบางแห่งจัดให้มีการพักแรมในบ้านของเกษตรกรแบบที่เรียกว่า ฟาร์มสเตย์ (Farm Stay)

อีริก โฮล์ม ปีเตอร์เซน (Erik Holm Petersen) ผู้เชี่ยวชาญพิเศษจากองค์การการท่องเที่ยวโลก ได้สรุปการบรรยายพิเศษเรื่อง Community Based Tourism and Homestay เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2544 ให้แก่นักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Erik Holm Petersen, บรรยาย, 2544 อ้างถึงใน ชูวิทย์ ศิริเวชกุล, 2544 ก, หน้า 52-56) ว่าการท่องเที่ยวเชิงชุมชนมีหัวใจสำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชนอันรวมถึงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวซึ่งชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ มีรูปแบบการดำเนินการที่เป็นไปได้หลายรูปแบบซึ่งได้รับการนำไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จในหลายประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเช่น ประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ซึ่งมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนได้แก่

1. การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
2. กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน
4. กิจกรรมการพักค้างแรมในหมู่บ้าน มีหลายรูปแบบเช่น การจัดแคมป์

การจัดกิจกรรมที่พักแรมโฮมสเตย์ ทั้งนี้ความหมายของคำว่าโฮมสเตย์ในภูมิภาคยุโรปหมายถึงการที่นักท่องเที่ยวหรือนักเรียนนักศึกษาเข้าไปพักร่วมกับเจ้าของบ้านโดยต้องจ่ายค่าที่พักและอาหารให้กับเจ้าของบ้าน ซึ่งความหมายนี้มีลักษณะในแนวที่พักประเภท B&B (Bed and Breakfast) และการพักกับครอบครัวของนักเรียนต่างชาติ (Family Stay) มากกว่าความหมายของโฮมสเตย์ที่ใช้กันอยู่ในเมืองไทยและการจัดตั้งอำนวยความสะดวกและที่พักแรมในหมู่บ้าน (Village Operated Accommodation Facilities) หมายถึงการที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในหมู่บ้านและพักค้างคืนร่วมกับเจ้าของบ้านในชุมชนในระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งอาจมีการศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเจ้าบ้าน โดยนักท่องเที่ยวต้องจ่ายค่าที่พักและอาหารแก่เจ้าของบ้าน ความหมายนี้มีลักษณะคล้ายโฮมสเตย์ที่เรากำลังใช้อยู่ในเมืองไทย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยในปัจจุบันได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดจากการนำแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิดมาผนวกกันกล่าวคือการนำแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และแนวคิดทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Conservation) จากอดีตของการพัฒนาโดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย มักเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นและไม่ค่อยคำนึงถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผลดังกล่าวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ ดังนั้นนักพัฒนาส่วนใหญ่จึงหันกลับมามองแนวคิดของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่ไม่มากนักให้มีใช้ตราบนานเท่านาน (ธมกร ตีรทานนท์, 2541, หน้า 38-40) ในประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์หลายแห่งที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เมื่อรวมเข้ากันหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและได้รับผลประโยชน์ทำให้เกิดความยั่งยืน (อุษาวดี พูลพิพัฒน์, 2545, หน้า 38-53) ดังที่ทรงศักดิ์ ภู่น้อย (2542-2543, หน้า 96) กล่าวถึงพื้นที่ทางภาคเหนือว่ามีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวแบบเดินป่าสูง มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวแบบเดินป่าเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะชาวไทยที่มีความตื่นตัวจากกระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้หันมาสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งคล้ายกับพิพัฒน์ นวลอนันต์ (2545, หน้า 47) กล่าวถึงทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างว่า ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะชำนอกจากนี้เนื่องจากการเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ได้รับความนิยมมากแห่งหนึ่งของประเทศ โดยเน้นด้านกิจกรรมทางทะเลแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร นับว่าเป็นโอกาสพัฒนาที่มีศักยภาพ เนื่องด้วยเกาะช้างมีชุมชนดั้งเดิมที่มีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรทั้งด้านสวนผลไม้อื่นได้แก่ มะพร้าว ทุเรียน ส้มโอและสวนยางพารา นอกจากนั้น ยังมีชุมชนประมงซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยควรเป็นกิจกรรมการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเกิดขึ้นโดยรวมแนวคิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ยาวนาน

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ดังนั้นจึงได้มีหลายท่านได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้และเข้าถึงธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (สมชาย เลี้ยงพรพรรณ, 2548, หน้า 17)

กิตติวัฒน์ รัตนดิกล ภูเก็ต (2541, หน้า 40-52) ให้ความหมายคำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศโดยไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมซึ่งแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม อาจรวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ ด้วย

รณกร ศิริกานนท์ (2541, หน้า 38-40) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ให้ความพอใจแก่นักท่องเที่ยว เพราะเป็นกิจกรรมที่รวมการท่องเที่ยวไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาให้ความรู้ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนเข้าไว้ด้วยกัน

อานันท์ ปันยารชุน (2543, หน้า 4-9) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งพานักท่องเที่ยวไปชื่นชมธรรมชาติและในขณะเดียวกันก็เป็นการท่องเที่ยวที่เคารพธรรมชาติด้วย

อุษาวดี พูลพิพัฒน์ (2545, หน้า 38-53) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษา ระบบนิเวศอย่างยั่งยืนและได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมี การปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ให้อนุชนรุ่นหลังด้วยซึ่งหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ซึ่งมีความหมายคล้ายกับ วรรณา วงษ์วานิช (2546) ซึ่งให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าหมายถึง การพัฒนาและการจัดการทรัพยากร

การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดรอบคอบ ระมัดระวัง ให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมได้นานที่สุด และใช้ประโยชน์ได้นานที่สุดโดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ

ภูทะเล (2543, หน้า 37) กล่าวถึงการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นอาจเรียกเป็นภาษาไทยได้อีกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวมิตินธรรมชาติ นิเวศสัญจร เที่ยวละไม ฯลฯ คือการท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ที่ต้องคำนึงถึงความพิสุทธ์ทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความดั้งเดิมทางวัฒนธรรม โดยมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ อีกทั้งให้คนที่ท้องถิ่นได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และที่สำคัญคือต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้คำนิยามของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ (ณรงค์ เฟื่องปรีชา, 2542, หน้า 35; ล้ำ สีโท, 2539, หน้า 51) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นด้วย (พรทิพย์ เรียบริรักษ์, 2540, หน้า 3) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (ม.ป.ป. อ้างถึงใน วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2540, หน้า 58) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ฉะนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียว หากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพกล่าวคือ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนแก่เจ้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่ดีงามให้คงอยู่ต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งการศึกษาเป็นหลัก เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานของสภาพแวดล้อมว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร ซึ่งเป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตมนุษย์ในแต่ละพื้นที่และเมื่อมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมนั้น สภาพแวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมตลอดจนการเมืองในท้องถิ่นนั้นเช่นกัน

แนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม (วรรณพร วนิชขานุกร, 2540, หน้า 20)

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และเข้าถึงธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนโดยรวม มีหน้าที่ร่วมกันในการรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

2. องค์ประกอบ วัตถุประสงค์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการคือ

2.1.1 การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

2.1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

2.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

2.2.1 เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

2.2.2 เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว

2.2.3 เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

2.2.4 เพื่อดูแลรักษาและคงไว้เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

2.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กิจกรรมหลัก) มีดังนี้

2.3.1 กิจกรรมการเดินป่า

2.3.2 กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ

2.3.3 กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวีดิทัศน์ เทปเสียงธรรมชาติ

2.3.4 กิจกรรมส่อง/ดูนก

2.3.5 กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ

2.3.6 กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์

2.3.7 กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ

2.3.8 กิจกรรมพายเรือแคนู

2.3.9 กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น

2.3.10 กิจกรรมดำน้ำลึก

2.4 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทชื่นชมธรรมชาติและกิจกรรมท่องเที่ยวต้นต้น

ผจญภัย

- 2.4.1 กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ
- 2.4.2 กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ
- 2.4.3 กิจกรรมปีน/ไต่เขา
- 2.4.4 กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์
- 2.4.5 กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก
- 2.4.6 กิจกรรมล่องแพยาง/แพไม้ไผ่
- 2.4.7 กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร
- 2.4.8 กิจกรรมเที่ยวน้ำตก
- 2.4.9 กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (กิตติวัฒน์ รัตนดิกล ญ ภูเก็ต, 2541, หน้า 42-52)

3. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย เป้าหมายของการพัฒนา

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ในระยะ 10 ปี) (นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย, 2548)

3.1 มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจน จัดระดับความเข้มข้นของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานภาพและความต้องการการพัฒนาของท้องถิ่น ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งระบบ โดยพิจารณาจากลักษณะและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและวิธีการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวภายใน 3 ปี

3.2 ยกระดับทักษะอบรมในความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ประกอบการ แรงงานและประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นด้านคุณภาพในการให้บริการที่ถูกต้องเช่น การบริการ ที่พัก การบริการนำเที่ยวมัคคุเทศก์/ มัคคุเทศก์เฉพาะ เป็นต้น โดยจัดให้มีการศึกษา ฝึกอบรมทุกกลุ่มด้าน ไม่น้อยกว่า 50 ครั้งต่อไป

3.3 จัดให้มีการประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชาติ ภาค และ จังหวัด เป้าหมายให้ครบถ้วนใน 5 ปีและขยายครบทุกจังหวัด รวมทั้งท้องถิ่นเป้าหมายให้มากที่สุด ในระยะ 10 ปี

3.4 เพิ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มประชาชนระดับท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมหรือ กำกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ให้มีในทุกจังหวัดใน 10 ปี

3.5 มีหลักเกณฑ์การปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การศึกษา การบริหารและการมีส่วนร่วมอย่างมีมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ชัดเจนภายใน 3 ปี

3.6 เพิ่มสัดส่วนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากนานาชาติ ให้มีการขยายตัวไม่ต่ำกว่าการขยายตัวของนักท่องเที่ยวโดยรวม (คือเพิ่มส่วนแบ่งจากปัจจุบันร้อยละ 30) เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า

ร้อยละ 10 ต่อปี โดยให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพและมีการปฏิบัติอย่างต้องมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลักไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง

3.7 เพิ่มจำนวนและสัดส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางในประเทศ ร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ต่ำกว่าการขยายตัวโดยรวมคือมีส่วนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศทั้งหมด ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพและมีการปฏิบัติที่ถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50

3.8 เพิ่มรายจ่ายของการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้นร้อยละ 5 ต่อปีและให้มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นในสัดส่วนมากขึ้น

3.9 ขยายงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลให้มีปริมาณมากขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี รวมทั้งระดมการอุดหนุนจากภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้นด้วยและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดหารายได้ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเองมากขึ้นด้วย

3.10 มีการใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ มีกฎหมายและมาตรการเฉพาะสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ทั่วถึงภายใน 5 ปี

3.11 มีเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอาเซียนและอินโดจีน โดยให้ไทยเป็นศูนย์กลางด้านการเดินทาง การตลาด การฝึกอบรมและด้านข้อมูลสารสนเทศภายใน 5 ปี

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

การจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ในแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันออกไป เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่มีความคาบเกี่ยวกันเป็นบางส่วนระหว่างการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการ ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้นักท่องเที่ยวจะได้ปฏิบัติตนเหมือนกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านได้เรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนต่างจากการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ของนักท่องเที่ยว (ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, 2547)

1. นโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเรื่องโฮมสเตย์ ในปีงบประมาณ 2546

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ดำเนินงานพัฒนาและสร้างตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2546 โดยมีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการสร้างดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทและค้นคว้าเอกสารงานวิจัยตลอดจนสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะที่เหมาะสมของที่พักรับสัมผัสวัฒนธรรมชนบท 8 ประการ ดังนี้

1.1 คุณลักษณะที่เหมาะสมของที่พักรีสต์พัฒนธรรมชนบท

1.1.1 ด้านที่พัก

1.1.2 ด้านอาหารและโภชนาการ

1.1.3 ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

1.1.4 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.1.5 ด้านการบริหารจัดการและบริการ

1.1.6 ด้านสภาพแวดล้อม

1.1.7 ด้านมูลค่าเพิ่ม

1.1.8 ด้านการส่งเสริมการตลาด (นโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา,

2546)

ผลสรุปจากการศึกษาดังกล่าวทำให้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวมีแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาที่พักรีสต์พัฒนธรรมชนบทให้ได้มาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยวสู่มาตรฐานสากล โดยสามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจึงได้ดำเนินโครงการกำหนดมาตรฐานต้นแบบที่พักแบบพักรีสต์พัฒนธรรมชนบทในปีงบประมาณ 2547 จากการดำเนินการประกาศใช้และเผยแพร่ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการที่พักรีสต์พัฒนธรรมชนบทให้ครอบคลุมทั่วประเทศโดยการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาสู่มาตรฐานโฮมสเตย์และจัดอบรมให้กับผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กรรมการตรวจประเมินและวิทยากรที่ปรึกษาด้านโฮมสเตย์และดำเนินการฝึกอบรมและมอบตราสัญลักษณ์ให้แก่โฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมิน 16 แห่งดังนี้

1.2 รายชื่อโฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานไทยประจำปี 2547 (โฮมสเตย์มาตรฐานไทยปี 2547, 2547) มีดังนี้

1.2.1 โฮมสเตย์ชมรมเพื่อนเกษตร จังหวัดอ่างทอง

1.2.2 โฮมสเตย์บ้านม่วงเตี้ย จังหวัดอ่างทอง

1.2.3 โฮมสเตย์บ้านคลองขุน จังหวัดอ่างทอง

1.2.4 โฮมสเตย์บ้านบางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง

1.2.5 โฮมสเตย์บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

1.2.6 โฮมสเตย์บ้านเคี่ยม จังหวัดอุดรธานี

1.2.7 โฮมสเตย์บ้านกำปอง จังหวัดเชียงใหม่

1.2.8 โฮมสเตย์ศูนย์วัฒนธรรมบ้านจะคือ จังหวัดเชียงราย

1.2.9 โฮมสเตย์บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา

- 1.2.10 โฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา
- 1.2.11 โฮมสเตย์บ้านคลองรางจรเข้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 1.2.12 โฮมสเตย์บ้านท่าด่าน จังหวัดนครนายก
- 1.2.13 โฮมสเตย์สวนป่าหนั่น จังหวัดระยอง
- 1.2.14 โฮมสเตย์เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา
- 1.2.15 โฮมสเตย์บ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร
- 1.2.16 โฮมสเตย์บ้านคันเกลือ จังหวัดอุดรธานี

จากการดำเนินงานดังกล่าวเพื่อเป็นการพัฒนาที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้สามารถขยายไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพได้อย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจึงได้ดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทเข้าสู่โฮมสเตย์มาตรฐาน ในปีงบประมาณ 2548 อย่างต่อเนื่อง

1.3 รายชื่อโฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานไทยประจำปี 2548 (โฮมสเตย์มาตรฐานไทยปี 2548, 2548) จำนวน 16 แห่ง มีดังนี้

- 1.3.1 โฮมสเตย์บ้านผานกกก จังหวัดเชียงใหม่
- 1.3.2 โฮมสเตย์กลุ่มไถลื้อ จังหวัดน่าน
- 1.3.3 โฮมสเตย์บ้านห้วยฮ่อมพัฒนา จังหวัดแพร่
- 1.3.4 โฮมสเตย์บ้านป่าเหมี้ยง จังหวัดลำปาง
- 1.3.5 โฮมสเตย์หมู่บ้านประมงห้วยเจริญ จังหวัดอุดรธานี
- 1.3.6 โฮมสเตย์บ้านช่วงบุง จังหวัดแพร่
- 1.3.7 โฮมสเตย์บ้านสวนสวรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู
- 1.3.8 โฮมสเตย์บ้านปลาข้าว จังหวัดอำนาจเจริญ
- 1.3.9 โฮมสเตย์บ้านปะอาว จังหวัดอุบลราชธานี
- 1.3.10 โฮมสเตย์ชมรมอนุรักษ์แม่น้ำพันธุ์พื้นเมือง บ้านหนองชาด จังหวัด

อุบลราชธานี

- 1.3.11 โฮมสเตย์บ้านชะจอม/ กลุ่มกินข้าวชาวเฮือน จังหวัดอุบลราชธานี
- 1.3.12 โฮมสเตย์ดอนขุมเงิน จังหวัดอุบลราชธานี
- 1.3.13 บ้านสีกายเหนือโฮมสเตย์ จังหวัดหนองคาย
- 1.3.14 โฮมสเตย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา
- 1.3.15 โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม จังหวัดสิงห์บุรี
- 1.3.16 หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ตำบลท่าเสา จังหวัดอ่างทอง

2. **คุณค่าที่ได้จากการท่องเที่ยว** การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวก การท่องเที่ยวจะให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น (กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2541, หน้า 40-52) โดยมุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติเช่น โฮมสเตย์บ้านบุไทรที่ต้องการให้ผู้มาเยือนสัมผัสชีวิตเรียบง่ายในชนบท เรียนรู้อาชีพเกษตรกรรมแบบยั่งยืน นำชมแปลงเกษตร เดินป่าศึกษาธรรมชาติ (บ้านบุไทร โฮมสเตย์, 2547) และโฮมสเตย์ที่หมู่บ้านคีรีวงที่มีกิจกรรมการพิชิตยอดเขาหลวงยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่อยู่ใกล้ชีวิตชาวบ้านมากที่สุดมีทัศนียภาพที่สวยงาม มีประวัติศาสตร์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่สั่งสมกันมากกว่า 200 ปี (หมู่บ้านคีรีวง, 2547) หรือมุ่งเน้นลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่นการเยี่ยมชมวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบ้านไทยทรงดำ (บ้านไทยทรงดำแหล่งวัฒนธรรมลาวโซ่ง, 2547) การล่องเรือชมวิถีชีวิตของชาวบ้านสองฝั่งคลองที่บ้านคลองรางจรเข้ (สัมผัสบรรยากาศไทย ๆ ในบ้านริมน้ำที่รางจรเข้วิถีโฮมสเตย์ใกล้กรุง, 2547) การศึกษาและสัมผัสวิถีชีวิตของชาวไทยภาคกลางแบบดั้งเดิมที่โฮมสเตย์บ้านทรงไทยปลายโพพาง (สมุทรสงคราม, 2547) เป็นต้น ซึ่งการพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตชุมชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชน อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน (มธุรส ปราบไพร, 2544, หน้า 51) และก่อให้เกิดจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (บ้านแม่กำปอง, 2547) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสัมพันธ์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ก่อให้เกิดการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทั้งชุมชนเองและทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่มีความโดดเด่นทางด้านทรัพยากรก็นำโฮมสเตย์เข้ามาเป็นกิจกรรมเสริมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้อยู่ในชุมชนนานขึ้น แต่ในบางแห่งที่ไม่มีความโดดเด่นทางด้านทรัพยากรก็มีการจัดโฮมสเตย์เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว (มธุรส ปราบไพร, 2544, หน้า 51)

3. **การจัดการท่องเที่ยว** การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเป็นจุดขายที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ซึ่ง ชูวดี นิรัตน์ตระกูล (2544, หน้า 5-9) กล่าวถึงมิติด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวครอบคลุมหลายอย่างทั้งการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมด้านการเดินป่า และกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเฉพาะหมู่บ้านเช่น การเดินรำพื้นเมือง ซึ่งการกำหนดกิจกรรมจะคำนึงถึงปัจจัยหลักของชุมชน อาจจะเป็นความเด่นทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน โดยการกำหนดกิจกรรมต้องได้รับความเห็นชอบจากชุมชนและเมื่อนำมิติทางภูมิศาสตร์มาวิเคราะห์พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยว

ชุมชนสามารถเกิดได้ทั้งในชนบทและในเมือง โดยยกตัวอย่างการดำเนินงานทั้งในและต่างประเทศ ควบคู่กัน ในมิติทางด้านการจัดการได้ให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาโดยการสร้างให้ชุมชน ภูมิใจในตนเอง อนุรักษ์และดำรงความเป็นตัวตนต่อไป และด้านการให้บริการการท่องเที่ยว สามารถปรับได้ตามพื้นที่แต่สิ่งที่ควรมีอยู่ร่วมกันคือการสร้างความมีส่วนร่วมในชุมชนและ ผลประโยชน์ควรตกสู่ชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ ฤโศพา (2544, หน้า 85-86) ว่าการตั้งราคาค่าใช้จ่าย ของนักท่องเที่ยวควรให้ชัดเจนเป็นระบบมีมาตรฐาน รวมไปถึงการจัดสรรปันส่วนกระจายรายได้ ให้คนท้องถิ่นควรยุติธรรม รวมถึงเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของทั้งเจ้าของบ้านและ ผู้เข้าพัก

3.1 บริการที่มีเสนอให้นักท่องเที่ยวและเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในการพัฒนา

โฮมสเตย์ (แนวทางการพัฒนา, 2548) มีดังนี้

3.1.1 วิธีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท

3.1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะ

3.1.3 ความปลอดภัย

3.1.4 ความสะอาด

3.1.5 ห้องพักพร้อมอาหาร

3.1.6 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว

3.2 การจัดการกิจกรรมที่พักแบบโฮมสเตย์ ควรที่จะมีการรวมกลุ่มจัดตั้งในรูปของ กลุ่ม ชมรมหรือสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกและคนในชุมชนจะต้องมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการ จัดการเช่น ทว่าด้านโฮมสเตย์เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัด นครนายก ซึ่งอยู่ใกล้กับน้ำตกนางรองและบริเวณพื้นที่กำลังก่อสร้างโครงการเขื่อนท่าด่านอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ ได้จัดบ้านตนเองให้เป็นที่พักแรมของนักท่องเที่ยวโดยรับการสนับสนุนจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 8 และหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัด นครนายก (ท่าด่านโฮมสเตย์, 2547)

3.3 บ้านพักแบบที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ต้องเป็นบ้านพักมีโครงสร้างที่ดี สมาชิก ในครอบครัวเต็มใจต้อนรับผู้มาเยือน ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ที่ตั้งไม่ห่างไกลจากเมืองหรือพื้นที่ เทศกาลหรือสถานที่เที่ยว ควรมีสิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นพื้นฐาน อาทิ ที่นอนหรือเตียงนอน หมอน น้ำประปาหรือถ้าไม่มีควรมีแหล่งน้ำอื่น ๆ มีห้องน้ำสะอาด และมีความปลอดภัย

3.4 ขั้นตอนการดูแลที่พัก ความสะอาดของที่พักเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับ นักท่องเที่ยวควรมีการทำความสะอาดที่พักและบริเวณโดยรอบอยู่เสมอ เช่น การเปลี่ยนผ้าปูที่นอน อุปกรณ์สำหรับการนอนส่วนตัวทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าพัก เป็นต้น

3.5 ความสะอาดของบ้านและห้องน้ำ ควรมีการทำความสะอาดอยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ

3.6 ความปลอดภัย ควรมีการจัดมาตรการรักษาความปลอดภัยสำหรับเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ เช่นควรมีการจัดอบรมให้กับสมาชิกของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ หรือการแก้ไขหากเกิดอุบัติเหตุ การขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในพื้นที่ การจัดตั้งเวรยามในชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เจ้าของบ้านจะต้องมีหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย และควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยของที่พัก โดยสมาชิกทุกคนต้องคำนึงถึงความสำคัญของความปลอดภัยตลอดเวลา

3.7 การกำหนดระเบียบและข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการไม่ก่อให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณีและความเชื่อของชุมชนที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม ทั้งนี้ควรมีการชี้แจงในขั้นตอนการจองหรือลงทะเบียนเข้าพัก หากนักท่องเที่ยวไม่สามารถปฏิบัติได้ ก็สามารถปฏิเสธการเข้าพักได้เช่นกัน

3.8 การต้อนรับ ควรมีการจัดพื้นที่ต้อนรับในลักษณะจุดศูนย์กลางของชุมชน เพื่อดำเนินการต้อนรับ ลงทะเบียนการเข้าพักหรือการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ในการนี้อาจให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.9 การจองที่พัก สามารถทำได้หลายวิธีทั้งจองทางไปรษณีย์ ทางโทรศัพท์ ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งการจองควรได้รับการตอบสนองในทันที เพื่อเป็นการยืนยันการเข้าพักของนักท่องเที่ยว และถ้ามีเวลาผู้ประสานงานควรจะส่งรายละเอียดให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาก่อนการเข้าพัก ขั้นตอนการจองห้องพัก มีดังนี้

3.9.1 จัดบ้านพักตามลำดับ

3.9.2 ตอบรับการจอง อาจจะมีระบบการเรียกเก็บค่าบริการบางส่วนเพื่อเป็นการป้องกันการไม่เข้าพักตามกำหนดเวลา ดังนั้นจึงควรชี้แจงระยะการยกเลิกเข้าพักให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบด้วย

3.9.3 เก็บรักษาข้อมูลการจองสำหรับการลงทะเบียนเข้าพักต่อไป

3.10 การลงทะเบียน ควรเป็นการเก็บข้อมูลง่าย ๆ เพื่อ

3.10.1 ทำให้เจ้าของบ้านทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

3.10.2 ช่วยในการจัดเตรียมบ้านพัก

3.10.3 ทราบวันออกจากที่พักของนักท่องเที่ยว ข้อมูลนี้สามารถช่วย

ในการวางแผนเข้าพักของนักท่องเที่ยวลำดับต่อไปได้

3.10.4 เป็นข้อมูลการเข้าพักให้ผู้ดูแลรักษาความปลอดภัยสามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวของผู้ประพฤติดีมิชอบหรือเป็นที่หลบซ่อนของอาชญากรได้

3.11 ขั้นตอนการต้อนรับและลงทะเบียน

3.11.1 ต้อนรับด้วยรอยยิ้มดูจิตตุมิตร แจ้งรายละเอียดค่าธรรมเนียมการเข้าพักและบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบ

3.11.2 ให้นักท่องเที่ยวกรอกรายละเอียดและลงชื่อในใบลงทะเบียนการเข้าพัก

3.11.3 แจ้งรายละเอียดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับข้อมูลของชุมชนและสภาพทั่วไป

3.11.4 นำนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพัก

3.12 การบริการอาหาร เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องพักกับเจ้าของบ้าน อาหารมื้อใดมื้อหนึ่ง จึงมีความจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว การนำเสนอรายการอาหารท้องถิ่นจึงเป็นเสน่ห์และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจมากกว่าการนำเสนอรายการอาหารเช่นเดียวกับที่โรงแรมหรือรีสอร์ท ดังนั้นการวางแผนจัดเตรียมอาหารจึงมีความจำเป็นเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดระหว่างปริมาณอาหารและจำนวนนักท่องเที่ยว การวางแผนการเตรียมอาหารจึงจำเป็นต้องพิจารณาจากปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนาของนักท่องเที่ยว งบประมาณในการจัดทำอาหาร ปัจจัยด้านฤดูกาล อาหารประจำท้องถิ่น และจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นต้น

4. แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทย ปัจจุบันทิศทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนไปในทิศทางการศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โฮมสเตย์ที่มีลักษณะเด่นมีหลายแหล่ง ดังนั้นจึงนำเสนอกิจกรรมของโฮมสเตย์ดังนี้

4.1 กิจกรรมของโฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน ปีพ.ศ. 2547

4.1.1 โฮมสเตย์ชมรมเพื่อนเกษตร จังหวัดอ่างทอง มีกิจกรรมท่องเที่ยว คือ พักที่บ้านพักริมแม่น้ำน้อย ศึกษาการเกษตรผสมผสานพร้อมวิถีชีวิตริมน้ำ เช่น ยกยอน้ำบ้าน ไส่บาตร บ้านพักเรือนไทย ฟังดนตรี ฟีกหัดดนตรีไทย สัมผัสปลาแม่น้ำหลายพันธุ์ ชมอนุสาวรีย์ปู่ดอก-ปู่แก้ว วิจารณ์คนกล้าแห่งเมืองวิเศษชัยชาญ ศึกษาพระเจ้าน้องยาญ ล่องแพสัมผัสบรรยากาศแม่น้ำน้อย ชมและนมัสการวัดม่วง วัดเขียน จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา พิพิธภัณฑ์ การจักสานไม้ไผ่และศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น การทำขนมพื้นบ้าน เช่น ขนมตาลห่อด้วยใบตาล ขนมดอกกล้วยตาก เป็นต้น

4.1.2 โฮมสเตย์บ้านม่วงเดี่ยว จังหวัดอ่างทอง มีกิจกรรมการขี่จักรยานท่องเที่ยว ลีข้าว ซ่อมข้าว ฝึกทำปุ๋ยชีวภาพ ฝึกไถนา ตกปลา ปลูกต้นไม้ ชมโบราณสถานตึกคำหยาด อนุสาวรีย์นายดอก-นายทองแก้ว วัดเขียน วัดม่วง วัดไชโยวรวิหาร ฟาร์มนกกระทา และพิพิธภัณฑ์ไม้ไผ่ ตำบลบางเจ้าฉ่า

4.1.3 โสมสเคย์บ้านคลองขุน จังหวัดอ่างทอง มีกิจกรรมท่องเที่ยว คือ ตกปลา พายเรือ จักรยาน นั่งเรือ หรือล่องแพ ชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำน้อย ศึกษาหาความรู้ด้านการเกษตร จากชมรมเพื่อนเกษตร การฝึกอาชีพ จากศูนย์ฝึกอาชีพกลุ่มวีระไทย (การทำพรมเช็ดเท้าเพื่อสุขภาพ การทำรีไซเคิลจากวัสดุที่เหลือใช้ การปั้นภาพเหมือน) ชมสภาพพื้นที่ประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ นายดอก-นายทองแก้ว นักรบบางระจันวัดสี่ร้อย (อนุสรณ์คลองปลัดขุนำกำลังคนจากหมู่บ้าน จำนวน 400 คนไปต่อสู้กับพม่า) โบราณสถานวัดไชโย วัดขุนอินทประมูล วัดม่วง วัดเขียน วัดอ้อย วัดป่าโมกข์ ศึกษาหาและเที่ยวชมหมู่บ้านทำกลองป่าโมกข์

4.1.4 โสมสเคย์บ้านบางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง มีกิจกรรมท่องเที่ยว คือ เรียนรู้ ภูมิปัญญาจักรสานและเครื่องไม้ไผ่ ในพิพิธภัณฑ์ไม้ไผ่ ศึกษาวิถีชนบท ชมชมรมแม่น้ำน้อย ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชม/ชิม ผลไม้ตามฤดูกาล ภูมิปัญญาท้องถิ่น (จักสานไม้ไผ่) สาริต ฝึกทำ ด้วยตัวเอง ครัวชุมชน (สาริตทำอาหาร) ทุกชนิด ชมวัดพระนอน วัดขุนอินทประมูล หลวงพ่อโต วัดไชโย เจดีย์วัดจุฬามณี (พระทองคำ) โรงพยาบาลเรือ พระตำหนักคำหยาด เลือกซื้อสินค้าของฝาก การล่องแพ ล่องเรือชมแม่น้ำน้อย นั่งรถทัวร์เกษตร ชมวิถีชีวิตชนบท (ชมผลไม้ในสวนตามฤดูกาล) ชมพิพิธภัณฑ์ไม้ไผ่ (ของเก่าตั้งแต่บรรพบุรุษ)

4.1.5 โสมสเคย์บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี มีกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตของ บ้านเชียงในอดีต เช่น แต่งกายแบบไทยพวน การทำอาชีพในอดีต เช่น เขียนทอลาย เขียนสี ปั้นทอ และทำเครื่องทองเหลือง ทอผ้า การทำมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ แสดงทำพางวัลเช่น สู่ขวัญบายศรี ผูกข้อต่อแขนแบบโบราณที่ทางอีสานหรือไทยพวนทำกันมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเรียกขวัญแขกที่มา เยือน แสดงดนตรีอีสาน แคน ซอ พิณรำ ชมท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถาน คูของโบราณที่แหล่ง ขุดพบในครั้งแรก ชมบ้านไทยพวน ขนานแท้แต่โบราณ ชมวัดแหล่งปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ชมวิถี ชีวิตของชาวบ้าน ชมหมู่บ้านโสมสเคย์แบบเกษตรพอเพียง โดยมีจักรยานให้ปั่น ชมแหล่งโบราณ ต่างๆ โดยมีมัคคุเทศก์น้อยนำทาง

4.1.6 โสมสเคย์บ้านเดียม จังหวัดอุดรธานี มีกิจกรรมการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน กลุ่มน้ำหนองหานเช่น ร่วมกับชาวประมงจับปลาในบึง เที่ยวชมนกน้ำต่าง ๆ ชมทะเลบัวในบึงหนอง หานซึ่งเป็นป่าบัวแดงอมชมพูประมาณ 500 ไร่ ชมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในหมู่บ้านเช่น กลุ่มทอผ้า พื้นเมือง กลุ่มทอเสื่อ วัดเก่าแก่อายุพันกว่าปีคือวัดมหาธาตุเทพจินดา ไหว้พระมหาธาตุเทพจินดา หลวงปู่แก้ว วัดโบสถ์ขาว วัดมหาเจดีย์บ้านดอนแก้ว และวัดหลวงปู่คำบ้านดอนคง โบราณสถาน บ้านเชียง ภูฝอยลม และศึกษาด้านนาผาแดง-นางไอ่ พิธีบายศรีสู่ขวัญ ชมกิจกรรมของกลุ่ม มัคคุเทศก์น้อย กิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน การขับร้องสรภัญญะและร่วมกับชาวบ้านทำบุญตักบาตร

4.1.7 โฮมสเตย์ที่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากหมู่บ้านนี้อยู่ท่ามกลางหุบเขาแวดล้อมไปด้วยไร่ชา กาแฟและมีการแปรรูปเมี่ยงมากกว่า 100 ปี นักท่องเที่ยวจะได้ศึกษาและรับประสบการณ์ตรงจากการเยี่ยมชมและทำกิจกรรมสวนเมี่ยง เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและร่วมกิจกรรมศึกษาธรรมชาติน้ำตกแม่กำปอง กิจกรรมปีนเขาสู่อดอยม่อนล้าน มีการนวดแผนโบราณ อบสมุนไพร (บ้านแม่กำปอง, 2547)

4.1.8 โฮมสเตย์ศูนย์วัฒนธรรมบ้านจะคือ จังหวัดเชียงราย กิจกรรมท่องเที่ยวคือ ร่วมกิจกรรมเทศกาลปีใหม่หรือเคาะजाเวในเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ การแสดงพิธีการต่าง ๆ ถวายศาลา ก่อทราย พิธีเข้าพรรษา ออกพรรษา สะเคาะเคราะห์ กินข้าวใหม่ ประเพณีแต่งงาน ชมพิธีกรรมประเพณี ศูนย์ฝึกอาชีพ ชื่อของที่ระลึก เทียนน้ำตกห้วยริน ชมวิวชนบท หัตถกรรมชาวเขา การปักผ้า ตัดเย็บผ้า ทอผ้า ตีมีด จักสาน ชมสวนผลไม้ ศึกษาสาสมุนไพร

4.1.9 โฮมสเตย์แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีที่ได้รับการขุดแต่งจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง ศึกษาวัฒนธรรมประเพณี (บายศรีสู่ขวัญ) ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน (ตามฤดูกาล) ศึกษากลุ่มหัตถกรรม กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำเครื่องดนตรีไทย กลุ่มทำขนมและอาหาร โดยทีมยุวมัคคุเทศก์ และเชิญชิมอาหารพื้นบ้าน เช่นผัดหมี่โคราช ส้มตำ นักรถอีแต๋นชมทัศนียภาพและกิจกรรมของหมู่บ้าน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ไทรงามพิมาย อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ ปราสาทเมืองปราสาทปราสาทหินวัดพนมวัน

4.1.10 โฮมสเตย์และแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรบ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นการจัดโฮมสเตย์พักแบบชนบท มีบริการนำชมสัมผัสชีวิตเรียบง่ายในชนบท เรียนรู้อาชีพเกษตรกรรมแบบยั่งยืน นำชมแปลงเกษตร เดินป่าศึกษาธรรมชาติ

4.1.11 โฮมสเตย์บ้านคลองรางจระเข้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์คือการล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้านสองฝั่งคลอง ชมนกที่ชุกชุมมาก ไล่บาตรทางเรือ ไร่ไทย (เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์) ดกปลา พายเรือชมธรรมชาติ เก็บสายบัว ดอกโสน ผักแพงพวย ทำอาหาร พาไปกราบหลวงพ่อโตอายุหลายร้อยปีซึ่งสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ไปสำนักปฏิบัติธรรมหลวงพ่อบุญญาโสภิตซึ่งมีกระดูกเป็นพระธาตุและหุ่นขี้ผึ้งของท่าน ชมแมวตาเพชรที่ตายแล้วสตัฟไว้

4.1.12 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่ท่าด่าน จังหวัดนครนายก กิจกรรมส่วนใหญ่อยู่ในสวน อาจเป็นการร่วมกันเก็บผลไม้ ลงมือรดน้ำ พรวนดินขยายพันธุ์พืช ในช่วงที่ไม่มีแขกมาพักก็ทำสวนตามปกติและมีกิจกรรมที่เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวประสานงานกันจนเป็นเส้นทาง

ท่องเที่ยวการเกษตรชุมชน มีจักรยานให้เช่า มีผลไม้ขายหน้าสวน (โสมสเด็จ ภูสรวงศ์ กลางดง ฟงป่าเมืองนครนายก, 2546, หน้า 75-84)

4.1.13 โสมสเด็จสวนป่านัน จังหวัดระยอง มีกิจกรรมขี่จักรยานเลี้ยวภูเขาเที่ยวชมสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สละ ชมป่าไม้ชุมชน ไร่พระธาตุเขาพระบาท ตลาดกลางศาลไม้ตะพอง หาดแม่รำพึง ทำเรือน้ำพุไปเกาะเสม็ด สวนสน วังแก้ว แหยมแม่พิมพ์สุนทรภู่

4.1.14 โสมสเด็จเกาะขาวน้อย จังหวัดพังงา กิจกรรมการท่องเที่ยวคือการสัมผัสชีวิตชาวชุมชนเกาะขาวน้อย ศึกษาประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน และสัมผัสกับชุมชนที่ได้รับรางวัลดูแลรักษาจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยม ชมถ้ำ ป่าชายเลน เล่นน้ำชายหาด ชมสวนไร่นา

4.1.15 โสมสเด็จบ้านคลองเรือ จังหวัดชุมพร มีกิจกรรมการท่องเที่ยวคือการเดินป่าขึ้นเขาพ่อตาโขงโขง ชมทะเลสาบชุมเมืองกลางหุบเขา เดินดูดอกบัวผุด กิจกรรมร้อนแร่ ห้องเรียนพิเศษกลางป่า ทำกิจกรรมกับเด็กนักเรียน ชมสวนผลไม้ตามฤดูกาล ไร่กาแฟ หินเรือที่มาของชื่อหมู่บ้าน ทำอาหารร่วมกับชาวบ้านตามวิถีชีวิตชุมชน น้ำตกเหวนฟ้าหนึ่ง หวดาจันทร์ ล่องแพไม้ไผ่

4.1.16 โสมสเด็จบ้านด้นเกลือ จังหวัดอุดรธานี มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมสวนผลไม้ การปลูกผลไม้ การเก็บและการขนส่งผลไม้ แปรรูปผลผลิตจากผลไม้เช่นการกวนทุเรียน การทอดทุเรียน การทำทุเรียนเชื่อม และการทำอาหารจากผลไม้ต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ทางธรรมชาติและโบราณสถาน เช่น น้ำตกแม่พูล สำนักสงฆ์ม่อนเจดีย์ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ วัดบรมพระธาตุทุ่งยั้ง ผาหลาง ซึ่งเป็นฝ่ายแห่งแรกของประเทศไทยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2444 จะเป็นรูปแบบของฝ่ายในปัจจุบัน

4.2 กิจกรรมของโสมสเด็จที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน ปี พ.ศ. 2548

4.2.1 โสมสเด็จบ้านผานกก จังหวัดเชียงใหม่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวคือการชมวิถีชนเผ่าม้งที่ยังคงอนุรักษ์ ชมพิพิธภัณฑ์ชนเผ่า ลานการแสดง ลานเครื่องมือล่าสัตว์ ชมการผลิตผ้าใยถักของทุกขั้นตอนของคุนยายม้ง ชมสวนดอกเยอบีร่า ชมสวนผักมะเขือขึ้น เดินชมวิวผานกก เดินป่าทะเลดอยปุย ลานจำหน่ายผลิตภัณฑ์งานฝีมือชาวม้ง เดินไปปางช้างบ้านกอง เดินชมสวนดอกไม้นานาพันธุ์ ไม้ทัตมันม่วงคำ เข็มบ้านม้งแม่สาใหม่

4.2.2 โสมสเด็จกลุ่มไทลื้อ จังหวัดน่าน กิจกรรมท่องเที่ยวคือการศึกษาวีถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวไทลื้อ ศึกษาการประกอบอาชีพชาวไทลื้อ มีกิจกรรมการล่องแพ เที่ยวชมแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาและป่าอนุรักษ์ชนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชาวไทลื้อที่

หาชมได้ยาก ความเรียบง่ายภายใต้ความงดงามแห่งธรรมชาติและขุนเขา ชมการล้อมล้อมม่อฮ่อม พิธีบายศรีสู่ขวัญแบบดั้งเดิมที่หาชมได้ยากยิ่งในปัจจุบัน

4.2.3 โฮมสเตย์บ้านห้วยฮ่อมพัฒนา จังหวัดแพร่ มีกิจกรรมท่องเที่ยวคือชมการละเล่นพื้นบ้านของม้งและลาหรี เป้าแคน รำโซว์ของชุมชน ชมการสาธิตการทำลายเขียนด้วยเทียน การละเล่นรอบกองไฟ ประเพณีปีใหม่ม้ง กิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตชุมชนบ้านห้วยฮ่อม ชมน้ำตกตาดหมอก น้ำตกร้อยชาวา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวม้งและชาวเผ่าลาหรี (ตองเหลือง) แห่งเดียวในประเทศไทย ป่าไม้ในชุมชน

4.2.4 โฮมสเตย์บ้านป่าเหมี้ยง จังหวัดลำปาง มีกิจกรรมท่องเที่ยวคือการศึกษาวถีชีวิตชุมชน เช่น การทำเหมี้ยง การทำอาหารท้องถิ่นประเพณี สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ชมการเล่นดนตรีพื้นเมือง รำเจิง การนวดแผนไทย ชมแหล่งวัตถุโบราณ ชมนก กล้วยไม้ น้ำตก ชมดอกเสี้ยวบ้าน ซึ่งจะเบ่งบานออกดอกตลอดสายตาช่วงประมาณ เดือนกุมภาพันธ์ และชมพระอาทิตย์อัสดงที่ดอยพระบาท

4.2.5 โฮมสเตย์หมู่บ้านประมงห้วยเจริญ จังหวัดอุดรธานี มีกิจกรรมชมการเลี้ยงปลาในกระชังและการปลูกพืชผักสวนครัวในเรือนแพ การแปรรูปผลผลิต ตามวิถีชีวิตชาวแพที่น่าสนใจ และเที่ยวชมอุทยานปลาน้ำจืด

4.2.6 โฮมสเตย์บ้านช่วงบุก จังหวัดแพร่ มีกิจกรรมที่น่าสนใจคือการบำบัดโดยวิถีแพทย์แผนไทย ด้วยสมุนไพร การนวด ถายัดคัตถุน การเรียนรู้สมุนไพรและแพทย์พื้นบ้าน สวนสมุนไพรโดยปราชญ์ชาวบ้าน สัมผัส การเดินป่าศึกษาธรรมชาติและสัมผัสกลิ่นอายของขุนเขา และสัมผัสอ้อมกอดแห่งผืนป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ขึ้นชมและเรียนรู้การประกอบอาหารด้วยพืชผักพื้นบ้านที่น่าสนใจ

4.2.7 โฮมสเตย์บ้านสวนสวรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู มีกิจกรรมการเที่ยวชมสวนผลไม้ ชมถ้ำที่สวยงาม (ถ้ำเอราวัณ, ถ้ำผาเวียง) ชมความเป็นอยู่ของชุมชนแบบเรียบง่าย เที่ยวชมดินแดนธรรมชาติแห่งวัดภูฝาง ชมสวนสวรรค์ กล้วยหอมทอง อ่าวห้วยผาวัง

4.2.8 โฮมสเตย์บ้านปลาข้าว จังหวัดอำนาจเจริญ เสนอกิจกรรมท่องเที่ยวด้วยการต้อนรับด้วยขบวนแห่กลองยาว พิธีบายศรีสู่ขวัญ เดี่ยวพิน เดี่ยวแคน ร้องสรภัญญะ การแสดงหมอลำกลอน การแสดงหมอลำซิ่ง การขับร้องเพลงแบบเก่าสมัยก่อนประกอบแคนซัก รับประทานอาหารพาเลงอาหารพื้นบ้าน ห้องพักผ่อนค้ำคิ่นแขกหรือนอนเป็นหมู่คณะ ทำนุญต์กบาตรตอนเช้า เครื่องดื่มสุรากลั่นแบบโบราณหมักจากข้าวแท้ ๆ นวดแผนไทย นำนกท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน ผลิตภัณฑ์งานฝีมือของชาวบ้าน เช่น งานแกะสลักไม้ งานทอผ้า งานจักสานงานไม้ไผ่ โรงกลั่นสุราแบบโบราณ วิหารช่างญวน วัตถุโบราณ เช่น ตู้พระไตรปิฎก พระพุทธรูปปางต่าง ๆ

รางสร้งน้ำพระ แห่ช้าง ไบลาน ห้วนาค ห้วยสิงห์บันไดโบสถ์ คานหามพระ ภาพเขียนวิหาร สมัยก่อน โป่งไม้ใหญ่ บ่อน้ำโบราณ (บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์) โบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านี้อายุกว่า 200 ปี และชมสถานที่ฝึกซ้อมหมอลำ ชมธรรมชาติคอนหอยเจ้าปู่มีต้นไม้ใหญ่ ชมธรรมชาติป่าชุมชนโคกป่าใหญ่ เนื้อที่ 700 กว่าไร่ มีชลประทานห้วยไผ่ ชลประทานห้วยคำบอน อาหารป่านานาชนิด เบื้องวัฒนธรรมหมอลำบ้านปลาข้าว

4.2.9 โฮมสเตย์บ้านปะอาว จังหวัดอุบลราชธานี มีกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมประเพณี การอนุรักษ์ภูมิปัญญา เช่น การหล่อหัตถกรรมทองเหลือง การท่องเที่ยวป่าธรรมชาติ ดูสัตว์ชมธรรมชาติ เลือกซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ การออกกำลังกายตอนเช้า

4.2.10 ชมรมอนุรักษ์น้ำพันธุพื้นบ้าน จังหวัดอุบลราชธานี มีกิจกรรมการฝึกขึ้นบังคับม้าในบริเวณชมรม ขึ้นม้าท่องเที่ยว ชมธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ขึ้นม้าพักแรมค้างคืนในหมู่บ้านกลางป่า ขึ้นชมทุ่งดอกไม้ ศิลาจารึกพระเจ้าจติเสน น้ำตกกรากไทย ชมการประมงที่แก่งตะนะ ขึ้นม้าท่องเที่ยวชมธรรมชาติบ่อน้ำพระอินทร์ ชัยน้ำเที่ยง

4.2.11 โฮมสเตย์บ้านชะชอม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นโฮมสเตย์ในความดูแลของมูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิตเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม โดยพักแรมกับชุมชน เยือนชุมชนอนุรักษ์ป่าดงนาทามริมแม่น้ำโขง เที่ยวน้ำตกलगรู น้ำตกสร้อยสวรรค์ ผาแต้ม โขงเจียม แก่งตะนะ ตลาดขายแดนช่องเม็ก

4.2.12 โฮมสเตย์คอนชุมเงิน จังหวัดอุบลราชธานีเสนอกิจกรรมเที่ยวชมชุมชนริมแม่น้ำมูลที่อุดมสมบูรณ์ด้วยกิจกรรมการประมง เปิดตัวสู่สังคมภายนอกด้วยการค้นพบวัตถุโบราณสมัยขอมเรืองอำนาจ ที่ฝังอยู่อย่างมากมาย จนศิลปากรประกาศเป็นเขตโบราณสถาน ชมแหล่งโบราณสถานคอนชุมเงิน ล่องเรือชมวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ชมการสาธิตการต้อนรับการมาเยือนแบบพื้นบ้านชาวอีสานเพื่อความเป็นสิริมงคล

4.2.13 โฮมสเตย์บ้านสีกายเหนือ จังหวัดหนองคาย เสนอกิจกรรมเที่ยวชมชุมชนริมฝั่งโขงที่งดงาม ที่แต่งแต้มด้วยแปลงปลูกพืชพันธุ์ทางการเกษตร อาทิยาสูบ มะเขือเทศ พริก ซึ่งเป็นแปลงเกษตรของชุมชน ท่องเที่ยวและเล่นน้ำริมฝั่งโขงในหน้าแล้ง หรือข้ามผ่านไปฝั่งลาวเพื่อชมวิถีบ้านพี่เมืองน้องของไทย เลือกชมและซื้อสินค้าพื้นเมืองชุมชน เช่น ผ้าทอและเสื้อถัก

4.2.14 โฮมสเตย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะข่าน้อย จังหวัดพังงา มีกิจกรรมท่องเที่ยวศึกษาและสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้าน ชมความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลและทรัพยากรชายฝั่งด้วยการออกร่วมเดินทางไปจับสัตว์น้ำกับชาวประมง วิถีชีวิตของชาวประมงที่อยู่แบบเกื้อกูลกัน รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล การศึกษาระบบนิเวศและป่าชายเลน

วัฒนธรรมและเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ชมถ้ำ ป่าชายเลน เล่นน้ำชายหาด ดำน้ำชมปะการัง กิจกรรมการอนุรักษ์ชายฝั่งและชายทะเล ชมการทำสวนทำนา

4.2.15 โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม จังหวัดสิงห์บุรี มีกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นชมกับทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำน้อย ชมบ้านโบราณที่ตำบลท่าข้าม ทิวทัศน์ภาพเพื่อคนรักสุขภาพ เข้ารับบริการสุขภาพที่โรงพยาบาลค่ายบางระจัน รับประทานอาหารสดสะอาดและมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ผ่อนคลายจิตใจด้วยการทำบุญใส่บาตรยามเช้าและละทิ้งชีวิตเมืองสู่ชนบทชั่วคราว

4.2.16 หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ตำบลท่าเสา จังหวัดอุตรดิตถ์ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทองกิจกรรมท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ตักบาตรพระสงฆ์ในตอนเช้า ร่วมกิจกรรมแหล่งฝึกอาชีพในศูนย์วัฒนธรรมอำเภอป่าโมก ชมการแสดง นาฏศิลป์ไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย วัดต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง เมืองมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.3 กิจกรรมของโฮมสเตย์ที่น่าสนใจอื่น ๆ

4.3.1 โฮมสเตย์ที่หมู่บ้านศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหมู่บ้านที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายคือ การพิชิตยอดเขาหลวงยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่อยู่ใกล้ชีวิตชาวบ้านมากที่สุดมีทัศนียภาพที่สวยงาม มีประวัติศาสตร์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่สั่งสมกันมามากกว่า 200 ปี มีการจัดกิจกรรมเที่ยวชมหมู่บ้าน วัด ตลาดนัด เยี่ยมชมกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวกับนก เทียนสวนสมรม (สวนผสม) ดูนกในสวนและการศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง

4.3.2 โฮมสเตย์เยี่ยมเรือนเยือนเหย้าชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นการเยี่ยมชมวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่นการแต่งกาย ทรงผม ภาษา บ้านเรือน อาหารและการประกอบอาชีพ รวมไปถึงความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาก่อให้เกิดพิธีกรรมและประเพณีที่น่าสนใจมากมาย กิจกรรมโฮมสเตย์จัดชมการแสดงทางวัฒนธรรมและการละเล่นแบบไทยทรงดำ และนำชมหมู่บ้าน พิพิธภัณฑสถานและสักการะพระนอนเก่าแก่ในถ้ำเขาย้อย

4.3.3 โฮมสเตย์บ้านทรงไทยปลายโพรง จังหวัดสมุทรสงคราม มีกิจกรรมศึกษาและสัมผัสวิถีชีวิตของชาวไทยภาคกลางแบบดั้งเดิม บ้านทรงไทยอายุกว่า 100 ปี กิจกรรมนำเที่ยวในชุมชนได้แก่นำชมการวางซังดักกุ้ง การทำน้ำตาลมะพร้าว กิจกรรมยามราตรีคือการนั่งเรือชมหิ่งห้อย ศึกษาประเพณีการใส่บาตรพระทางเรือที่หน้าบ้านยามเช้า ล่องเรือไปตามแม่น้ำแม่กลองเพื่อชื่นชมธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำ

4.3.4 โฮมสเตย์บ้านใบเฟิร์น มีกิจกรรมการท่องเที่ยวคือการพานักท่องเที่ยวชมเกาะ ดำน้ำดูปะการังตามเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะหวาย เกาะเหลาซา หมู่เกาะรัง เดินป่า ชมน้ำตก

4.3.5 โฮมสเตย์หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง เริ่มจากการรับนักท่องเที่ยวเข้าบ้านพัก จากนั้นมาร่วมทำกิจกรรมที่วัด มีการบายศรีสู่ขวัญ ชมการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ฟ้อนรำ ผู้ไทย กินข้าวปลาแกง นักท่องเที่ยวร่วมฟ้อน กลับเข้าที่พัก ชมและเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่จัดแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยเน้นหรือเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่จริง ภาษาผู้ไทย งานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ บ้านเรือนเก่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนงานหัตถกรรม (ฤ โศพา, 2544, หน้า 76-86)

และยังสามารถศึกษาค้นคว้าแหล่งโฮมสเตย์ของต่างประเทศได้จากเว็บไซต์ (Website) ต่าง ๆ อีกมากมายเช่น

www.marlborough.co.nz/antaes (2547) เสนอถึงโฮมสเตย์ที่มีการจัดภูมิทัศน์ที่สวยงาม เพื่อให้เป็นที่พักผ่อนอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงามและมีสถานที่อำนวยความสะดวกมากมายเช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สนามกอล์ฟ การเดินทางถึงตัวเมืองหรือสนามบินท้องถิ่นไม่ไกลจากที่พัก

www.londonhomestay.co.uk (2547) เสนอโฮมสเตย์แบบที่นอนและอาหารเช้า (Bed and Breakfast) ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวหรือคนที่เดินทางมาทำงานเพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายและความเป็นส่วนตัวในราคาที่เหมาะสม

www.nelson.planet.org.nz/~c-clark (2547) เสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายชนิดเช่นที่อุทยานแห่งชาติทะเลสาปเนลสัน (Nelson Lakes National Park) มีกิจกรรมการไต่เขา, ปิกนิก, นั่งเรือ, การตกปลาเทร้าท์, การเล่นสกีน้ำ, สกีหิมะหรือจะเป็นกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น ขุดทอง, ขี่ม้าชมทุ่งดอกไม้ ทัวร์ประวัติศาสตร์หรือขับรถไฟว์วีลชมสัตว์ มีโฮมสเตย์ที่ต้อนรับแบบเป็นกันเองซึ่งเป็นการแบ่งบ้านให้เช่า สามารถพักผ่อนหรือทำกิจกรรมที่สนามได้ การท่องเที่ยวมีหลายประเภทเช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการนำท่องเที่ยวสู่สิ่งที่น่าสนใจทางประวัติศาสตร์โดยนำไปที่สถานที่สำคัญ อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการทดลองใช้ชีวิตแบบเกษตรกรที่สถาบันวิจัยป่านิวซีแลนด์ (New Zealand Forest Research Institute) หรือจะเที่ยวชมชีวิตสัตว์ป่า (Wildlife Tours) ซึ่งจะได้เรียนรู้ภาคีอนกแก้วสีแดงที่ใกล้จะสูญพันธุ์ เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์การวิจัย และยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจอีกหลายประเภท

www.aei.uoregon.edu/iep_homestay.html (2547) เสนอโฮมสเตย์แบบการจัดที่พักเพื่อการศึกษา โดยจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนอเมริกันและได้เรียนรู้วัฒนธรรมของคนอเมริกัน และมีกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัวอุปถัมภ์ (Host-family)

www.chinet.org/programs/inbound/grouphomestay/homestay.html (2547) เสนอโฮมสเตย์แบบการจัดที่พักเพื่อการศึกษา โดยจัดให้เข้าพักเพื่อให้อยู่ในสภาพแวดล้อมของเจ้าของภาษาเป็นการฝึกทักษะการฟัง และสำเนียงการพูดภาษาที่ถูกต้อง

www.temple.edu/ielp/homestay2.htm (2547) เสนอโฮมสเตย์แบบการจัดที่พักสำหรับนักศึกษาให้เข้าพักอาศัยกับครอบครัวชาวอเมริกัน ซึ่งจะได้นำแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศอื่น ๆ และคนอื่น ๆ เป็นโอกาสที่ดีที่จะได้ฝึกภาษาอังกฤษในขณะที่เรียนรู้วัฒนธรรมอเมริกัน และมีกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วย

www.uwinnipeg.ca/web/current/homestay.shtml (2547) เสนอโฮมสเตย์แบบการจัดที่พักเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งวินนิเพก (University of Winnipeg) โดยจัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการสนทนากันเป็นภาษาอังกฤษ มีห้องส่วนตัวพร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็น พร้อมอาหารเช้า เย็น

www.homestaynetwork.com.au (2547) เสนอโฮมสเตย์แบบการจัดที่พักเพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษาในประเทศและนักศึกษาที่มาจากต่างประเทศ โดยพักอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีเพื่อนบ้านที่เป็นมิตร ซึ่งผู้เข้าพักอาศัยจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศออสเตรเลีย และได้ฝึกทักษะภาษาอังกฤษ

www.azhomestay.com/homeinfo.asp (2547) เสนอโฮมสเตย์แบบการจัดที่พักเพื่อให้นักศึกษาต่างชาติเข้าพักโดยอาศัยและอยู่ใกล้กับโรงเรียน นักศึกษาจะได้เรียนรู้ชีวิตและวัฒนธรรมแบบอเมริกัน ได้ฝึกทักษะภาษาอังกฤษ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

http://english.tour2korea.com/01TripPlanner/Accommodations/homestay.asp?kosm=m1_5&konum=3 (2549) เสนอว่าโฮมสเตย์คือวิธีที่ดีที่สุดเพื่อการเรียนรู้ประสบการณ์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเกาหลีโดยมีครอบครัวเจ้าของบ้านเป็นผู้ทำให้เกิดความเข้าใจ

www.dunedinnz.com/tourism/?pageid=homestay (2549) เสนอโฮมสเตย์ที่เป็นความภาคภูมิใจของเมืองตั้งอยู่บนเนินเขาแถบชานเมืองและถ้าต้องการสัมผัสความเป็นชนบทได้เสนอฟาร์มสเตย์ การใช้ชีวิตในฟาร์มที่นิวซีแลนด์

www.virtualmalaysia.com/destination/homestay (2549) เสนอวัฒนธรรมที่หลากหลายและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาวมาเลเซียซึ่งโฮมสเตย์จะให้ประสบการณ์เรียนรู้ สังคม วัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย และให้ความเป็นกันเองกับผู้มาพัก

5. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทย อีริก โฮล์ม ปีเตอร์เซน (Erik Holm Petersen) กล่าวถึงการใช้คำว่าโฮมสเตย์ว่าควรใช้คำว่า Village Based Overnight Stays หรืออาจเรียกย่อว่า Village Operation จะเหมาะสมกว่า (Petersen, บรรยาย, 2544 อ้างถึงใน ชูวิทย์ศิริเวชกุล, 2544 ก, หน้า 52-56)

5.1 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโฮมสเตย์ของ อีริก โฮล์ม ปีเตอร์เซน มีดังนี้

5.1.1 ไทยไม่มีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

5.1.2 โฮมสเตย์ไม่ได้สร้างรายได้ให้มากมายและก่อให้เกิดผลกระทบกับ
วัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม

5.1.3 ททท.ควรลดการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดโฮมสเตย์ ควรที่จะส่งเสริม
การท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ แทน

5.1.4 ถ้าหลีกเลี่ยงการจัดโฮมสเตย์ไม่ได้ควรเน้นทางด้านวัฒนธรรมเป็นหลัก

5.1.5 ระยะแรกของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นักท่องเที่ยวควรเป็นกลุ่ม
คนไทย

ไมเกล แมคนอลตี (Michael Macnulty) ที่ปรึกษาองค์การการท่องเที่ยวโลก ได้สรุป
ปัญหาการพัฒนาโฮมสเตย์ในประเทศไทยจากงานสัมมนาทางวิชาการเรื่องจัดโฮมสเตย์อย่างไร
ไม่ให้ผิดทาง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2544 ว่าจากการศึกษาและสำรวจพื้นที่โฮมสเตย์บางแห่งใน
ประเทศไทยพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคบางประการ (Macnulty, บรรยาย, 2544 อ้างถึงใน ชูวิทย์
ศิริเวชกุล, 2544 ข, หน้า 46)

5.2 ปัญหาและอุปสรรคบางประการที่พบในโฮมสเตย์ในประเทศไทย

5.2.1 รายได้ที่ได้รับการจัดโฮมสเตย์อยู่ในระดับต่ำ ไม่สามารถกระตุ้น
เศรษฐกิจของท้องถิ่นให้ฟื้นตัวได้ในระยะเวลาอันสั้น

5.2.2 ปัญหาด้านการตลาด ได้แก่ ปัญหาเครือข่ายการสำรองที่พัก ปัญหา
การประสานงานกับบริษัทนำเที่ยวและหน่วยงานของรัฐ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ปัญหาการแย่ง
ลูกค้าและการตัดราคากันเองในหมู่เจ้าของโฮมสเตย์

5.2.3 ปัญหาด้านระดับความคาดหวังที่แตกต่างกันระหว่างแขกผู้มาพักและ
เจ้าของบ้าน อันได้แก่คุณภาพการบริการ คุณภาพอาหาร ความสะอาดและความปลอดภัย

5.2.4 ปัญหาผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม นอกเหนือจากความเสี่ยง
ความเป็นส่วนตัวแล้ว ในพื้นที่ที่มีการพัฒนาโฮมสเตย์บ่อยครั้งพบว่าการบิดเบือนวัฒนธรรม
ท้องถิ่นเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นกิจกรรมใหม่ที่ได้รับการนิยมนิยม ซึ่ง
เมื่อใดที่ชุมชนต้องการให้มีการจัดการโฮมสเตย์เพื่อมุ่งสนองตอบความต้องการ โดยเห็นคุณค่าของ
เม็ดเงินเป็นหลักสำคัญจนยอมที่จะสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติและสังคม การจัดการดังกล่าว
ย่อมไม่ได้สะท้อนถึงการจัดการที่ยั่งยืน แต่เป็นเพียงการหาสินค้าเพื่อนำมาขายโดยขาดจิตสำนึกของ
ความเป็นชุมชน ความเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเท่ากับว่าความเปราะบางของชุมชนถูกทำลายให้แตก
สลายด้วยการท่องเที่ยวที่เข้ามากระตุ้นด้วยเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง (มธุรส ปรานไพรี, 2544, หน้า
52) สอดคล้องกับอานันท์ ปันยารชุน (2543, หน้า 4-9) ว่าในขณะที่การท่องเที่ยวเป็นที่นิยม

อยากให้คำนึงผลกระทบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีต่อธรรมชาติและระบบนิเวศ หากไม่จัดการอย่างระมัดระวังก็อาจจะมีผลต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นได้และด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การปฏิบัติตัวที่ไม่เหมาะสมและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ อาจก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบในทางลบ ต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้เช่นกัน (ทรงศักดิ์ ภู่น้อย, 2543, หน้า 96)

ยุวดี นีรัตน์ตระกูล (2544, หน้า 5-9) ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระแสเรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์แพร่ไปอย่างรวดเร็ว ถ้าการท่องเที่ยวเป็นการลงทุนเพื่อการแสวงหารายได้ ก็อาจนำไปสู่ความคิดพึ่งพาปัจจัยภายนอกทำให้ยากต่อการควบคุม ดังนั้นสิ่งแรกที่สำคัญคือสร้างให้ชุมชนและท้องถิ่นเกิดความภูมิใจในตนเอง มีทรัพยากรที่สามารถพึ่งพาตนเองทางการผลิต มีกลุ่มองค์กรชุมชนเข้มแข็งและได้กล่าวถึงมุมมองเรื่องการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยว่ามีหน่วยงานต่าง ๆ พยายามที่จะดำเนินการเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน โดยมุ่งเน้นจุดขายเกี่ยวกับเรื่องโฮมสเตย์ คือการพักค้างในชุมชน ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวจะปรับเปลี่ยนตามสภาพพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน

อารัญ บุญชัย (2546, หน้า 58) กล่าวถึงบทบาทภาครัฐเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในบทความเรื่องหมู่บ้านช้าง โครงการนำร่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ว่าด้วยลักษณะที่โดดเด่นของเกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียง รัฐบาลจึงได้กำหนดให้การพัฒนาหมู่บ้านช้างและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับนานาชาติ โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาหมู่บ้านช้างและพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินแผนงาน/โครงการของหน่วยปฏิบัติต่อไปนี้ ซึ่งสาระสำคัญของแผนแม่บทดังกล่าวได้กำหนดพัฒนาเป้าหมายหมู่บ้านช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบกและทางทะเลสามารถเดินทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และสถานที่สำคัญทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน และมุ่งเน้นให้มีการใช้บริการพื้นฐานที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือพัฒนาเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็นในอนาคต โดยให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด พร้อมทั้งรักษาสถาปัตยกรรมนิยม วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนในท้องถิ่นและส่งเสริมความเป็นธรรมชาติของหมู่เกาะในแถบร้อนที่มีทรัพยากรธรรมชาติของป่าดิบชื้นและทรัพยากรได้ทะเลที่หลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งคล้ายกับ วรรณพร วนิชขานุกร (2540, หน้า 19) ว่าปัญหาเกิดจากที่มีนักท่องเที่ยวมากมายมหาศาล ในการแก้ปัญหาที่มุ่งที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนน้อยที่สุด โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุดในการวางแผนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งนับว่าเป็นหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากรายงานประจำปีของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี 2548 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ร่วมกับก.พ.ร.ดำเนินโครงการ CEO Retreat เรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์ท่องเที่ยวไทย

โดยมีหลักในการพัฒนา 5 ประการ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเดิม การอำนวยความสะดวกและการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เชิงรุกและการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนกลางและส่วนพื้นที่ การกำหนดจุดขายในแต่ละภาคให้มีความชัดเจนนั้น ทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการบริการด้านการท่องเที่ยวรุกหน้าและสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน โดยบทบาทและหน้าที่ของส่วนกลางจะเน้นด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวให้เท่าเทียมสากลโดยทำงานร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในบทบาทและหน้าที่ของส่วนพื้นที่นั้นจะเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม การรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยมีส่วนกลางทำหน้าที่ในการร่วมพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วยและยังมีอีกหนึ่งโครงการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวเนื่องกันคือโครงการที่พัฒนาศักยภาพวัฒนธรรมชนบทหรือโฮมสเตย์ ซึ่งมีการจัดทำมาตรฐานที่พัฒนาศักยภาพวัฒนธรรมชนบท เพื่อให้โฮมสเตย์มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในประเทศไทย โดยมีมาตรฐานประกอบด้วย 8 ด้านดังได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2547 และในปี พ.ศ. 2548 ได้มีประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เป็นราชกิจจานุเบกษาพร้อมทั้งได้จดทะเบียนเครื่องหมายรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและได้ดำเนินการประเมินโฮมสเตย์ซึ่งโฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินจะได้รับมอบตราสัญลักษณ์รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (รายงานผลงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ประจำปี 2548, 2548)

ซึ่งเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นที่กังวลว่าจะเป็นผลลบมากกว่าผลบวก เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน แต่การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มุ่งเน้นในเชิงคุณภาพ อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สร้างความเข้าใจให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกรักหวงแหน ทรัพยากรชาติและสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีความชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวเพราะนี่คือสิ่งสำคัญที่จะรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยว วัฒนธรรมอันดีงามไม่ให้เสื่อมสลายไปก่อนเวลาอันควร

แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดและอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดตราด (กวี วรรกวิน, 2546 ข, หน้า 44) ตราดประจำจังหวัด เป็นรูปเกาะช้าง ทะเลและเรือประมง หมายถึงเมืองท่าชายทะเลซึ่งชาวเมืองส่วนใหญ่ยึดอาชีพทำประมง

คำขวัญประจำจังหวัดคือ เมืองเกาะครึ่งร้อย พลอยแดงค่าล้ำ ระกำแสนหวาน หลังอานหมาดี ยุทธนาวีเกาะช้าง สุดทางบูรพา

ต้นไม้ประจำจังหวัดคือ ต้นहुกวาง

อาณาเขตติดต่อ:

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและราชอาณาจักรกัมพูชา

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีเทือกเขาบรรทัดกั้นเป็นพรมแดน

ธรรมชาติ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดจันทบุรี

จังหวัดตราดแบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอคือ อำเภอเมือง อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอลองใหญ่ อำเภอปอไร่ กิ่งอำเภอเกาะช้าง และกิ่งอำเภอเกาะกูด 37 ตำบล 255 หมู่บ้าน

ลักษณะภูมิประเทศ (กวี วรรกวิน, 2546 ก, หน้า 42):

ภูเขาสูงระดับกลางถึงต่ำ มีร้อยละ 40 ของพื้นที่ พบทางด้านตะวันตกและทางตอนกลางของเกาะช้าง

ลาดเชิงเขา ลาดเชิงเนิน มีร้อยละ 30 ของพื้นที่ พบมากทางตอนเหนือของแถบตะวันออกและพบกระจายเป็นกลุ่มบ้างทางตะวันออกเฉียงใต้

พื้นที่ราบ ราบลุ่มและพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง มีร้อยละ 30 ของพื้นที่ พบมากทางตอนกลางตะวันตก รวมทั้งตามขอบของพื้นที่กิ่งอำเภอเกาะช้างและพบพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงกระจายเป็นกลุ่มทางตอนใต้ และขอบทางด้านตะวันตก

ลักษณะทางธรณี: พื้นที่มากกว่าร้อยละ 70 ปกคลุมด้วยหินตะกอนยุคไทรแอสซิก ของกลุ่มหินลำปาง ซึ่งได้แก่ หินโคลน หินปูน หินทราย หินทรายแป้งและหินกรวดมน พื้นที่ภูเขาด้านตะวันออกเป็นภูเขาที่รองรับด้วยกลุ่มหินโคราช หมวดภูกระดึงและหมวดพระวิหารและมีหินที่สำคัญคือ หินทรายสีต่าง ๆ หินทรายแป้ง หินดินดาน หินกรวดมน เกาะช้างและเกาะบริวารเป็นเกาะหินอัคนีพุนิดหินไรโอไรต์และหินแอนดีไซต์ พบหินบะซอลต์พุดออกมาเป็นหย่อม ๆ ในหลายแห่ง

ซึ่งบางแห่งมีลักษณะเป็นแท่งเสา (Columnar Joint) ที่สำคัญการพุดอกมาของหินบะซอลต์ได้นำเอาอัญมณีมีค่าทางเศรษฐกิจขึ้นมาด้วย โดยเฉพาะพลอยชนิดและสีต่าง ๆ ซึ่งอดีตเคยมีมากและสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัด

สภาพภูมิอากาศ: จากการที่หมู่เกาะช้างเป็นเกาะซึ่งมีทะเลล้อมรอบทำให้อุณหภูมิบริเวณเกาะช้างเหมาะแก่การพักผ่อน คือ ไม่ร้อนจัด หรือหนาวจนเกินไป สำหรับอิทธิพลจากมรสุมนั้น เกาะช้างได้รับอิทธิพลทั้งจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จากอิทธิพลดังกล่าวทำให้เกิดข้อจำกัดในการเดินทางด้วยเรือบริเวณเกาะช้างคือ ในช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ประมาณเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ชายฝั่งด้านตะวันตกซึ่งเป็นด้านรับลมจะเป็นคลื่นลมแรง ไม่สามารถเดินทางด้วยเรือได้ หลังเดือนตุลาคมถึงต้นเดือนพฤษภาคมเป็นช่วงที่มีคลื่นน้อยที่สุด ฉะนั้นการเดินทางไปเกาะช้าง หรือหมู่เกาะต่าง ๆ ก่อนข้างจะสะดวก พื้นที่บางส่วนของจังหวัดเป็นเกาะอยู่ในทะเลอ่าวไทยโดยส่วนมาก ทำให้ตราดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางทะเลอยู่มาก โดยมีเกาะถึง 52 เกาะ (แฉะชมสถานที่ท่องเที่ยวเกาะช้าง, 2548)

พืชเศรษฐกิจ คือ มันสำปะหลัง ข้าวนาปี ถั่วลิสง พริกไทย มะพร้าว

สัตว์เศรษฐกิจ คือ ไก่ เป็ด สุกร โค กระบือ สัตว์น้ำ

อาชีพหลัก คือ การประมง กสิกรรม การเพาะปลูก ทำเหมืองพลอย ขุดแร่ รับจ้าง ค้าขาย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เกาะกระดาด เกาะกูด เกาะแรด อ่าวตาลคู่ น้ำตกเขาสลักได หาดทรายงาม หาดทรายแก้ว หาดไม้รุค หาดบานชื่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เกาะพร้าว แหลมไผะเชษฐ น้ำตกคลองนันทรี น้ำตกคีรีเพชร บ้านหาดเล็ก บ้านโคกทราย

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดบุปผาราม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง วัดสะพานหิน วัดโยธานิมิต ดำน้ำชมถ้ำหลวงชุมพรฯ แหล่งทำอบบ้านน้ำเชี่ยว ตลาดพลอยอำเภอบ่อไร่ อนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง วัดเมืองเก่าแสนตม โบราณสถานจวนเรลิดังกัมปอร์ต ศูนย์สถาปนาชาติไทยเขาล้าน หมู่บ้านประมงบางเบ้า (กวี วรรกวิณ, 2546 ข, หน้า 44)

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรสงคราม (กวี วรรกวิณ, 2546 ข, หน้า 132) ตราประจำจังหวัด เป็นรูปกลองลอยน้ำและสองฟากฝั่งเป็นต้นมะพร้าว กลองหมายถึงชื่อเมืองแม่กลอง มะพร้าวหมายถึงอาชีพหลักของประชาชน

คำขวัญประจำจังหวัดคือ คอนหอยหลอด ยอดลิ้นจี่ มีอุทยาน ร.2 แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม

ดอกไม้ประจำจังหวัดคือ ดอกจิกเล

ต้นไม้ประจำจังหวัดคือ ต้นสนทะเล

อาณาเขตติดต่อ:

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอไทยและจังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาครและอำเภอไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดราชบุรีและจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดสมุทรสงครามแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอคือ อำเภอเมือง อำเภออัมพวา
อำเภอบางคนที 36 ตำบล 284 หมู่บ้าน (ธวัชชัย ปทุมทองหน, 2544, หน้า 110)

ลักษณะภูมิประเทศ (กวี วรรกวิณ, 2546 ก, หน้า 130):

พื้นที่ราบราบลุ่ม มีร้อยละ 5 ของพื้นที่ พบทางแถบตะวันตก

พื้นที่ลุ่มชายฝั่ง มีร้อยละ 70 ของพื้นที่ พบกระจายอยู่ทั่วพื้นที่โดยเฉพาะทางตอนเหนือ
ตอนกลางและตะวันออก เป็นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

พื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง มีร้อยละ 25 ของพื้นที่ พบทางแถบตะวันออกเฉียงใต้และตอนใต้

ลักษณะทางธรณี: จังหวัดสมุทรสงครามอยู่ในเขตบริเวณธรณีพิสัยน้ำกร่อย
เหมือนกับจังหวัดต่าง ๆ ในที่ราบภาคกลางตอนล่างส่วนล่าง โดยที่ตะกอนชั้นล่างเป็นตะกอนน้ำ
กร่อยและน้ำเค็มที่ชั้นบนปิดทับด้วยตะกอนน้ำจืดซึ่งแม่น้ำสายหลัก 4 สายคือ แม่น้ำแม่กลอง ท่าจีน
เจ้าพระยาและบางปะกง ช่วยกันนำตะกอนมาทับถมรวมกัน โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม
จะมีแม่น้ำแม่กลองเป็นสายหลัก โดยอยู่ในช่วงอายุทางธรณียุคควอเตอร์นารี

สภาพภูมิอากาศ: ด้วยจังหวัดสมุทรสงครามติดต่อกับอำเภอไทย จึงได้รับอิทธิพลจากลม
มรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอำเภอไทยและทะเลจีนใต้ ทำให้เกิดฝนตกชุกในฤดูฝนและทำให้สภาพ
อากาศชุ่มชื้นตลอดทั้งปี แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม
ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือน
กุมภาพันธ์ ในฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด (จังหวัดสมุทรสงคราม, 2540)

พืชเศรษฐกิจ คือข้าว มะพร้าว ถั่วลิสง ส้มโอ

สัตว์เศรษฐกิจ คือ ไก่ เป็ด สุกร โค สัตว์น้ำ

อาชีพหลัก คือ ทำนาทำสวน ประมง ทำนาเกลือ รับจ้างค้าขาย

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ดอนหอยหลอด ตลาดน้ำอัมพวา (มีทุกวันช่วงเวลา
6.00-9.00 น.) ตลาดน้ำบางน้อย (มีในวันขึ้นและแรม 3 ค่ำ 8 ค่ำ และ 13 ค่ำ) นาเกลือ สวนถั่วลิสง

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดเพชรสมุทรวรวิหาร (วัดบ้านแหลม) อนุสรณ์
สถานอิน-จัน วัดจุฬามณี วัดอัมพวันเจติยาราม วัดเขายี่สาร วัดเจริณสุขารามวรวิหาร

วัดภุมรินทร์กุฎีทอง อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โบสถ์วัดค่าย วัดบางกุ้ง เขตตาล

เทศกาลและประเพณี เช่น งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (วันที่ 24 กุมภาพันธ์) งานลิ้นจี่และของดีสมุทรสงคราม (ประมาณเดือนเมษายน) งานนมัสการและสร้างน้ำหลวงพ่อบ้านแหลม (วันที่ 13-19 เมษายน) งานตะวันรอนที่ดอนหอยหลอด (ประมาณเดือนพฤษภาคม) งานวันส้มโอขาวใหญ่สมุทรสงคราม (ประมาณเดือนสิงหาคม) (กวี วรกวิน, 2546 ข, หน้า 132)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการวิจัยด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงได้รวบรวมผลการศึกษาและงานวิจัยที่ความเกี่ยวข้องและมีความสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางของการศึกษาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ทั้งในด้านรูปแบบการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และปัญหาที่พบจากการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. รูปแบบการท่องเที่ยว ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2543) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำาว จากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์กับระบบ ดิน น้ำ ป่า เพราะมีความสำคัญต่อชีวิต ซึ่งโครงการวิจัยนี้ต้องการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการปรับตัว ทำให้ชุมชนรู้จักคิดวางแผน ทบทวนได้ตรงตรง แก้ปัญหาและให้ข้อเสนอแนะร่วมกันภายใต้เงื่อนไขของการรื้อฟื้น ผลิตซ้ำ เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมรวมทั้งการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่า เป็นการสร้างความสามัคคี เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งต้องให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์บ้างและนอกจากเงินแล้วชาวบ้านต้องเห็นคุณค่าด้วย ชุมชนที่เข้มแข็งต้องมีการปรับตัวซึ่งต้องสอดคล้องกับภูมิปัญญาเดิมหรือยกระดับภูมิปัญญาให้สูงขึ้น แต่มิใช่การละทิ้งหรือทำลายภูมิปัญญาเดิม

สุจิตราภา พันธวิไล (2545) ศึกษารูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม:กรณีศึกษา บ้านหล่อชา (อาข่า) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่า ด้านรูปแบบและวิธีการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการทำงานร่วมกันของชุมชนกับสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน-เชียงราย โดยแต่ละฝ่ายมีโครงสร้างองค์กรเพื่อการดำเนินงานอย่างชัดเจน คือชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านตามโครงสร้างองค์กรที่จัดตั้งไว้ ส่วนสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน-เชียงรายเป็นพี่เลี้ยงในด้าน

การลงทุน ด้านนโยบายและด้านการตลาด ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการในอนาคต พบว่าองค์กรการท่องเที่ยวควรแยกเป็นเอกเทศ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันอย่างชัดเจนและที่สำคัญ ต้องมีฝ่ายพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นและฝ่ายพัฒนาบุคลากร โดยคัดเลือกจากเยาวชนและชาวบ้านผู้สนใจในงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ชุมชนต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้น ผู้นำและคณะกรรมการดำเนินงานจะต้องมีความเข้มแข็ง มีการจัดการด้านการเงินและบัญชีอย่างรอบคอบและโปร่งใส ทั้งยังต้องช่วยคิดรูปแบบการนำเที่ยวที่แสดงถึงลักษณะเด่นทางด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องคำนึงถึงการจัดการด้านจิตความสามารถในการรองรับของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม แต่จากการศึกษายังพบอีกว่าสมาชิกส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการต้องการรายได้เพื่อยังชีพมากกว่าที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า สภาพความเป็นอยู่ที่บีบคั้นทำให้ชาวบ้านต้องหาเงินเพื่อยังชีพ ส่งผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไปเป็นวัฒนธรรมเพื่อการค้า นอกจากนี้ยังพบว่ามีแนวโน้มในเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะขาดหายไปในอนาคต เพราะเยาวชนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านไม่ยอมรับ

ซุมคา (Sumka, n.d.) ศึกษาเรื่องการเดินทางเพื่อการไปศึกษาต่อเป็นรูปแบบสำหรับการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Educational Travel as a Model for Responsible Tourism) โดยศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งทำให้เห็นแนวทางที่จะหลีกเลี่ยงปัญหา โดยมีการท่องเที่ยวเชิงประเพณีหรือเชิงมวลชนเป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างนักศึกษากับครอบครัวอุปถัมภ์ และการจัดโฮมสเตย์จะทำให้เกิดประสบการณ์ในเชิงบวกเป็นการให้ประโยชน์แก่เจ้าของบ้านตลอดจนผู้มีส่วนร่วมในโครงการนั้น จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชุมชนใช้ทรัพยากรที่มีในธรรมชาติสร้างกิจกรรมต่างๆ เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยมีชาวชุมชนให้ความร่วมมือกันเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงาน ซึ่งสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีให้กับชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและธรรมชาติให้คงอยู่ ทั้งนี้คนในชุมชนจะต้องมีส่วนในการได้รับผลประโยชน์ด้วยเช่นกัน

2. การจัดการท่องเที่ยว สุภาพ บุญไชย (2543) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาจังหวัดมหาสารคามพบว่าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรส่งเสริมและดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและจริงจังตามสื่อต่าง ๆ เช่นทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับต่าง ๆ โดยแหล่งท่องเที่ยวที่ควรสนับสนุนได้แก่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและโบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวด้านขนบธรรมเนียมประเพณี แหล่งท่องเที่ยวด้านของที่ระลึกและแหล่งท่องเที่ยวด้านดนตรีอีสาน ควรมีการส่งเสริมให้มากขึ้นและจัดแสดงเป็นประจำ ในส่วนของนักท่องเที่ยวได้เสนอแนะว่าควรจัดที่พักแรมให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยว มีมัคคุเทศก์นำเที่ยว มีแหล่งขายสินค้า

พื้นเมืองของที่ระลึก มีตำรวจท่องเที่ยวเพื่อรักษาความปลอดภัยและควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ (2544) วิจัยการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่า บ้านโคกโก่งมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและมีทุนเดิมในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวอยู่พอสมควรทั้งในด้านการประสานนักท่องเที่ยว การต้อนรับ การเตรียมงาน สถานที่จัดอาหาร การจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ให้การสนับสนุน ทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมที่เข้าไปและต้องประสบปัญหาด้านการบริการห้องน้ำ ที่พัก การจัดการขยะ การขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตร การอุปโภคบริโภค ต้องซื้ออาหารและน้ำจากภายนอกเข้ามารองรับนักท่องเที่ยว ดังนั้น ควรมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยการสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่น การจัดการขยะอย่างถูกวิธี การจัดสัดส่วน ความสะอาดและความปลอดภัยบริเวณที่พัก การพัฒนาแหล่งน้ำ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การพัฒนาและสร้างมรดกเทศก์ ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมบ้านผู้ไทให้ยั่งยืน

รัชดาภรณ์ เรืองช่อ (2545) ศึกษาธุรกิจการท่องเที่ยวถิ่นผู้ไทย กรณีศึกษาหมู่บ้าน วัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโคกโก่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำโดยแต่งตั้ง คณะกรรมการเป็นผู้ประสานงานกับชาวบ้าน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามลักษณะงานและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในการให้คำแนะนำและประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น แต่ชาวบ้านยังขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดบริการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านโคกโก่งมี 2 รูปแบบคือ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ มีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชาวผู้ไทย ซึ่งได้พบปัญหาการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านไม่ทั่วถึง การเดินทางไม่สะดวก ป้ายบอกทางไม่ชัดเจนและสภาพความเป็นอยู่ของชาวผู้ไทยเปลี่ยนแปลงไปเพราะได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งกรมป่าไม้ได้จัดสรรงบประมาณในการจ้างชาวบ้านเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและเป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งพบปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวมีความประมาททำให้เกิดอุบัติเหตุและดื่มสุราส่งเสียดังเป็นการทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยวของผู้อื่น อีกทั้งปริมาณขยะมีเพิ่มมากขึ้น ในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวมีการจัดทำแผนการปรับปรุงสถานที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางราชการและ

หักรายได้จากการท่องเที่ยวมาจัดตั้งกองทุนการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อลดค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน ปลุกจิตสำนึกของชาวบ้านให้ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีผู้ไทยที่แท้จริง จัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำแผนที่บอกทางท่องเที่ยวให้ชัดเจนและมีป้ายเตือนภัยตามจุดที่อันตราย

ยูเนสโก (Unesco) โดยหน่วยพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในเขตภูเขา (Cultural and Ecotourism Development in Mountainous Regions, 2004) ได้ศึกษาการจัดการความยากจนโดยใช้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในเอเชียกลางและเทือกเขาหิมาลัย เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ภูเขาเอเชียกลางและใต้ การฝึกประชาชนในท้องถิ่นที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การผลิตและจำหน่ายงานฝีมือที่มีคุณภาพ ความเป็นเจ้าของ และการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์โดยยึดชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เพื่อลดความยากจน และลดจำนวนประชากรในเมืองไปสู่ชนบท เพราะการฝึกสมาชิกในท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การผลิตและการจำหน่าย การจัดการโฮมสเตย์และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ นำไปสู่การมีงานทำ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นองค์ประกอบของการกำหนดประโยชน์โดยยึดชุมชนเป็นฐาน ภายใต้การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม นำมาซึ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นให้กระจายไปทั่วท้องถิ่น

หมิง และหว่อง (Ming & Wong, 2005) ศึกษาเรื่องพัฒนาการของโฮมสเตย์และการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองดาชังซาน ดาว ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศจีน (Homestay Development and Community Participation on Dachangshan Dao, Northeast China) จากการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกของหน่วยงานราชการและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการของผู้จัดโฮมสเตย์ในการเข้าถึงทรัพยากรชายฝั่งและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ทราบว่าชุมชนบนดาชังซาน ดาว แทบจะไม่มีส่วนในการวางแผนการท่องเที่ยว การตัดสินใจ การตลาด และการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล เพราะไม่มีพลังอำนาจพอ ชุมชนมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงกับนักลงทุนที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นในเรื่องการจัดการทรัพยากร ความขัดแย้งนี้มีสาเหตุมาจากความไม่เท่าเทียมกันของการแบ่งปันผลประโยชน์

อิบราฮิม (Ibrahim, n.d.) ศึกษาเรื่องโฮมสเตย์ในประเทศมาเลเซีย:การพัฒนาและการสำรวจ (Homestay Programme in Malaysia: Development and Prospect) พบว่าผลผลิตการท่องเที่ยวแบบใหม่ในประเทศมาเลเซียคือโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการรวมกันระหว่างการท่องเที่ยวและการพักผ่อน โปรแกรมนี้บรรลุผลมากในการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ในชนบท นอกจากนี้ยังมีการ

อนุรักษ์แวดล้อมให้ยั่งยืน การนำโสมสเคย์มาใช้ เป็นการท่องเที่ยวสถานที่ที่เหมาะสม อยู่ในแผนพัฒนาประเทศมาเลเซียลำดับที่ 7 แผนนี้ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติสัมผัสชีวิตประจำวันของชาวบ้านธรรมดาของประเทศได้ง่ายขึ้น โสมสเคย์เริ่มต้นโดยกลุ่มชาวบ้านและชาวบ้านกลุ่มเล็ก ๆ โดยมีรัฐบาลกลางของประเทศมาเลเซียร่วมกับกระทรวงศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว คอยตรวจสอบและช่วยเหลือ

สมศักดิ์ เตชะเฮอร์วาน (2544) ได้ศึกษาการจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านแม่กำปองมีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับดีทั้งในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความสามารถในการเข้าถึง แต่มีข้อจำกัดในด้านกายภาพที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ส่วนศักยภาพและความพร้อมของธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการความปลอดภัยและการตลาดอยู่ในระดับที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

กนิษฐา อู่ถาวร (2545) วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง สาขาหนองแม่นา จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม โดยตั้งทีมวิจัยท้องถิ่นศึกษาข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้ของท้องถิ่นให้เป็นระบบ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน จากตรงนี้นำไปสู่การรวมตัวของชาวบ้านก่อตั้งองค์กรชุมชนของท้องถิ่นคือ ชุมชนคนรักป่าหนองแม่นา-ทานตะวัน ได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในท้องถิ่น ได้มีการทดลองปฏิบัติจริงในการจัดทัวร์นำร่องเพื่อให้ชุมชนได้นำแนวทางแผนงานและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อประเมินผลพบว่าชาวบ้านมีศักยภาพและมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในท้องถิ่นได้ ปัญหาสำคัญที่พบคือชาวบ้านยังมีข้อจำกัดด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ซึ่งควรได้มีการพัฒนาส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การศึกษาในครั้งนี้เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเป็นแนวทางให้ชุมชนได้เรียนรู้การใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนได้

ใบชา วงศ์ดุษ (2546) ศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน:กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนมีพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งพัฒนาการตามช่วงเวลาการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านกับพื้นที่ภายนอกและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนออกเป็น 3 ยุค ยุคที่ 1

เริ่มตั้งถิ่นฐาน พ.ศ.2516 ยุคนี้ชุมชนมีอิสระในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ยุคที่ 2 พ.ศ.2517-2535 ยุคนี้หน่วยงานรัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในการควบคุมการใช้ทรัพยากร ยุคที่ 3 พ.ศ.2536 หน่วยงานรัฐเข้ามามีบทบาทในการควบคุมทรัพยากรมากขึ้น โดยร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน กำหนดกฎระเบียบหมู่บ้านเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากร ชุมชนเริ่มมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรูปแบบใหม่คือการจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ที่เข้าไปยังชุมชนนั้น โดยรายได้ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละครั้งจะนำเข้ากองทุน พัฒนาหมู่บ้านจำนวนร้อยละ 10

สมชาย เตะพระหมพันธุ์ และคณะ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่องการรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ให้เกะช้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าการจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนแรมเป็นแนวทางการจัดการใหม่ที่เข้ามาสู่ชุมชนชาวประมงเกะช้าง มีชาวประมงบางส่วนได้มาทำงานและทำความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวประเภทนี้และเริ่มดำเนินการขายการท่องเที่ยวประเภทนี้แล้ว ขณะเดียวกันก็ได้รับความสนใจจากชาวประมงส่วนใหญ่อยู่เช่นกัน แต่ก็มีชาวประมงอยู่จำนวนหนึ่งที่ไม่สนใจจะดำเนินการ การจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนแรมเป็นการนำเอาเอกลักษณ์วิถีชีวิตชาวประมงมาเป็นจุดสำคัญของการขายการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวอยากรู้และหาประสบการณ์การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวประมงโดยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประมง ใช้ชีวิตอยู่กับชาวประมง ออกทำประมง ชาวประมงเจ้าของบ้านจะดูแลที่พักแรม อาหารการกิน การออกทำประมง การจัดการกับผลผลิตและอื่นๆตามความเหมาะสม นักท่องเที่ยวจะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ชาวประมงในอัตราที่ตกลงกัน การดำเนินการท่องเที่ยวประเภทนี้น่าจะไปด้วยดีด้วยพื้นฐานของความเหมาะสมประการต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก พื้นฐานบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเกะช้างที่ว่า ชาวเกะช้างมีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรีและเป็นมิตรกับคนทั่วไป บุคลิกภาพดังกล่าวเป็นบุคลิกภาพที่สามารถต้อนรับแขกและเป็นนักบริการที่ดีได้ ดังนั้นการต้อนรับดูแลนักท่องเที่ยวจึงไม่มีปัญหาความขัดแย้งด้านบุคลิกภาพ

ประการที่สอง ชาวประมงเกะช้างมีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจได้

ประการที่สาม การสร้างรายได้เสริมให้แก่ชาวประมง ทำให้ชาวประมงมีความตั้งใจรักษาวิถีชีวิตประมงให้ยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถหารายได้อย่างต่อเนื่อง

หยู (Yu, 2002) ศึกษาเรื่องกลุ่มหมู่บ้านนาซีและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในเมืองลี่เจียง มณฑลยูนนาน (Naxi and Ethnic Tourism: A Study of Homestay Tourism in Lijiang, Yunnan) การศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาความยั่งยืนทางวัฒนธรรมใน

ระดับสากลในทัศนะของท้องถิ่นของเมืองลีเจียงได้รับการยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลก โดยมีประเด็นสำคัญคือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการปรับกลยุทธ์ในการดูแลนักท่องเที่ยว โดยชวนาชีร่วมกับคณะกรรมการบริหาร การย้ายถิ่นฐานและองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ

ยาใจ ศรีวิโรจน์ (2545) วิจัยระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่าตำบลปลายโพงพางมีจุดเด่นหลายประการส่งผลให้การท่องเที่ยวได้รับความนิยม มีพื้นที่มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยว มีผู้นำที่มีความสามารถซึ่งจัดระบบการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีกฎเกณฑ์เป็นมาตรฐาน ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2543 ได้รับการสนับสนุนอย่างคึกคักจากทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์กรต่าง ๆ นอกชุมชน ทำให้ตำบลปลายโพงพางได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดีเด่นประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน (Tourism Award 2000) เป็นเครื่องยืนยันความยอดเยี่ยมของการดำเนินงานและความนิยมของนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลที่ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลคนเดิมซึ่งเป็นประธานคณะทำงานท่องเที่ยวไม่ได้รับตำแหน่งและองค์การบริหารส่วนตำบลชุดใหม่ไม่ได้สนับสนุนงานด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องจากความขัดแย้งเชิงการเมืองงานท่องเที่ยวที่เคยเป็นงานส่วนรวมจึงกลายเป็นของชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่โดยคณะทำงานชุดเดิม ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนเนื่องจากถูกมองไปในด้านความไม่โปร่งใสในการบริหารงาน ทั้งนี้มาจากการบริหารรวมศูนย์ขาดการประชุมผู้เกี่ยวข้องตามโครงสร้างชมรมที่วางไว้ แต่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายว่าการดำเนินโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเป็นประโยชน์แก่ชุมชน การบริหารจัดการของชมรมก็มีปัญหาดังกล่าวมา จึงมีการหารือกันจากทุกฝ่ายและจบลงโดยมีข้อตกลงว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปลายโพงพางต่อไป

ซิมมอนส์ (Simmons, 2004) ศึกษาถึงสิ่งที่การท่องเที่ยวควรพิจารณามากกว่าผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ (Why Tourism Must Look Beyond Its Economics) ได้นำผลงานเสนอเป็นบทความตีพิมพ์เตือนการท่องเที่ยวของประเทศนิวซีแลนด์ได้กลายเป็นภาคการส่งออกที่ใหญ่ที่สุดและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการเติบโตในปัจจุบันอยู่ที่ร้อยละ 30 ต่อปี เป็นสัญญาณอันตรายต่อชีวิตสัตว์ป่าที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเที่ยวชม ประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศนิวซีแลนด์กำลังติดตามผลโครงการการท่องเที่ยวดังกล่าวเพราะเป็นเรื่องที่ไวต่อความรู้สึก เนื่องจากโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลายโครงการ ไม่มีการตรวจสอบรับรองและเพียงแค่ว่าโครงการเหล่านั้นได้ยึดหลักตามแนวคิดทางสิ่งแวดล้อม การจัดทำแผนกำหนดอนาคตของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงควรมีงานวิจัย

รองรับเกี่ยวกับของความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นต้องรู้มิติด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมของการท่องเที่ยวและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้ องค์การธุรกิจในการอุตสาหกรรมหลายองค์กรเชื่อว่าวัฒนธรรมจะถูกนำไปใช้แรงจูงใจเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญที่ต้องทำก็คือการหาวิธีการหาวิธีรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและทำด้วยความซื่อสัตย์ ดังนั้นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงต้องมีหุ้นส่วนที่เข้มแข็งระหว่างภาคเอกชนจำนวนมากกับหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งควรนำงานวิจัยไปใช้ในการวางแผนและการจัดการ

เฮนเดอร์สัน, ชาน, โลค และทีว (Henderson, Chan, Loke, & Teo, n.d.) ศึกษาเรื่องการขยายช่องทางการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวในประเทศสิงคโปร์ (Widening Accommodation Choice: The Potential of Homestay in Singapore) ซึ่งศึกษาเกี่ยวข้องกับแนวคิดหลักในลักษณะเฉพาะของโฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวเข้าพักอาศัยในบ้านส่วนตัว และการสำรวจความเป็นไปได้ในประเทศสิงคโปร์ โฮมสเตย์กำลังได้รับความนิยมอย่างสูงเพราะได้รับผลประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายคือเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ด้วยลักษณะพิเศษของประเทศสิงคโปร์คือเป็นเมืองใหญ่และแวดล้อมด้วยอุตสาหกรรมซึ่งอาจดูว่าไม่เหมาะสม ไม่น่าเป็นไปได้สำหรับการจัดประสบการณ์ด้านโฮมสเตย์ แต่จากผลการสำรวจและกระแสดูแลความนิยมชี้ชัดว่าโฮมสเตย์สามารถเพิ่มประสบการณ์พัฒนาที่อยู่ตามนโยบายของรัฐบาล และพบกับความท้าทายในการแข่งขันอุตสาหกรรมทำให้เกิดศักยภาพในการเพิ่มความแตกต่างที่หลากหลายแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศสิงคโปร์

โฮลเดน และเอเวน (Holden & Ewen, n.d.) ศึกษาเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สถานภาพทางสังคมที่ดีและการท่องเที่ยวในเขตแอนนาเพอนา ประเทศเนปาล (Issues of Natural Resource Usage, Social Well-Being and Tourism in the Annapurna Area of Nepal) เขตอนุรักษแอนนาเพอนาเป็นแหล่งความรู้อันมหาศาล เป็นรูปแบบตัวอย่างของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้อาศัยพื้นฐานงานวิจัยแบบใช้ประสบการณ์เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มผู้ใช้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเช่น ผู้เดินทางโดยขบวนเกวียนเจ้าของที่พักและผู้นำทางตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นที่สังเกตว่าได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวมาเยือนเพิ่มขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรที่ควรให้เกิดสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อบรรเทาความแออัดของกิจกรรมต่างๆ นั้นหมายถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรลง การติดตามดูพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์

ทัคเกอร์ และคีน (Tucker & Keen, n.d.) ศึกษาเรื่องการต้อนรับนักท่องเที่ยวในประเทศนิวซีแลนด์: การวิเคราะห์การบริการประเภทที่พักและบริการอาหารเช้า (Hosting Guests in Rural

New Zealand: A Social Analysis of the Bed and Breakfast and Homestay Sector) งานวิจัยกล่าวถึงความสัมพันธ์ของเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกับความยั่งยืนด้านสังคมและธุรกิจสิ่งแวดล้อม วิธีดำเนินการด้วยการเก็บข้อมูลทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ โดยสังเกตจากกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว ได้มีการนำไปใช้เป็นตัวอย่างการศึกษาเชิงลึกในเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่ทั้งแขกกับเจ้าบ้านจะได้รับและการศึกษาในรูปแบบของการเข้าพักในโมเดลได้ถูกนำมาเปรียบเทียบกับ ผลการศึกษาพบว่า การให้บริการโฮมสเตย์นั้นนอกจากมีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวแล้วยังทำให้เกิดผลดีแก่เจ้าของบ้านด้วย โฮมสเตย์เป็นทางเลือกแนววิถีชีวิตรูปแบบหนึ่งและยังเป็นการเพิ่มความสำคัญให้กับแนวทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การให้บริการที่ดีที่สุดสำหรับทั้งสองฝ่าย

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานรัฐในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งในการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เจริญรุ่งเรือง อีกทั้งรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมไม่ให้เสื่อมสลายไป จึงควรมีการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวให้รัดกุมเพื่อไม่ให้สูญเสียทรัพยากรโดยสิ้นเปลืองและด้วยความมั่นใจไม่ตรีของชาวชุมชน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ยังคงมีศักยภาพดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวในชุมชนจะยั่งยืนต้องให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ชาวชุมชนจะรู้จักและรักในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ทำให้รักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ได้

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สานนท์ สุขศรี (2532) ได้ศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์บางประการที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ในจังหวัดสงขลา จากการศึกษาพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศ มาเลเซีย สิงคโปร์ ยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย เอเชียตะวันออก และกลุ่มอื่นๆ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดสงขลามากที่สุดคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย รองลงมาคือกลุ่มนักท่องเที่ยวจากสิงคโปร์ ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ส่วนกลุ่มอื่นมีจำนวนน้อยมาก เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าเป็นนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่าเพศหญิงและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในวัย 20-40 ปี ปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสงขลา ได้แก่สถานเริงรมย์ สินค้าและศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ ปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวจะมีอิทธิพลดึงดูดนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกลุ่มนักท่องเที่ยว เพศ และวัยของนักท่องเที่ยว รูปแบบการได้รับข่าวสารการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 44 ได้รับข่าวสารจากการบอกเล่าของเพื่อนนักท่องเที่ยว เพราะถือว่าเป็นข่าวสารที่ละเอียดและเชื่อถือได้ การเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดสงขลา ร้อยละ 80.40 เดินทาง

มาทางบกและส่วนใหญ่มาโดยรถยนต์ของบริษัทนำเที่ยว ประเภทของสินค้าที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมซื้อได้แก่ สินค้าประเภทเสื้อผ้า เครื่องหนัง สินค้าหัตถกรรม ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 56.20 นิยมซื้อเพราะราคาถูก

จิราพร กองทอง (2540) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่าสถานภาพของนักท่องเที่ยวมีอายุระหว่าง 36-45 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 4,000-6,000 บาทต่อเดือน มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางประมาณ 1,000-2,000 บาทต่อครั้ง บรรยายกาศด้านกายภาพพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากเขตจังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ เนื่องจากใช้ระยะเวลาเดินทางทั้งไปและกลับภายใน 1 วันและไปเป็นหมู่คณะไม่เกิน 6 คนโดยรถยนต์ส่วนตัว สิ่งที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปมากที่สุดคือสินค้านำมาขายส่วนใหญ่เป็นสินค้าพวกเฟอร์นิเจอร์ไม้ เครื่องหยาชนิดต่าง ๆ ปลาทอบ กุ้งแห้ง และสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ที่ใช้ในครัวเรือน นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวที่ด่านช่องจอมครั้งแรกพึงพอใจในความมีมิตรไมตรีของคนในท้องถิ่น ที่จอดรถเพียงพอ ห้องน้ำสะอาดพอใช้ ความซื่อสัตย์ในการคิดราคาอาหารและเครื่องดื่ม และมีความปลอดภัยเมื่อไปท่องเที่ยวบริเวณด่านช่องจอมแต่ก็ยังไม่มีความประสงค์ที่จะเดินทางต่อไปยังประเทศกัมพูชา

โสภา ศิริเกษ (2540) ศึกษาลักษณะและที่ตั้งสัมพันธของรีสอร์ทกับการท่องเที่ยวจังหวัดเลย จากการศึกษพบว่าผู้ประกอบการรีสอร์ทและนักท่องเที่ยวมีความเห็นตรงกันว่าทำเลที่ตั้งรีสอร์ทควรตั้งอยู่ในบริเวณที่สงบเงียบ ห่างไกลจากผู้คนพลุกพล่าน มีทิวทัศน์สวยงาม ที่พักผ่อนหลายราคาให้เลือก ในส่วนที่มีความเห็นต่างกันคือเรื่องการเดินทางโดยผู้ประกอบการรีสอร์ทเห็นว่ารีสอร์ทควรอยู่ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคมหลัก อยู่ลึกเข้าไปในบริเวณเชิงเขาส่วนนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าเห็นว่ามีรีสอร์ทควรอยู่ไม่ห่างจากเส้นทางคมนาคมหลักและสามารถติดต่อกับตัวเมืองได้สะดวก ซึ่งรีสอร์ทในจังหวัดเลยส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเชิงเขาหรือที่สูง สามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่สวยงามโดยรอบได้ อากาศบริเวณที่ตั้งเย็นสบาย มีภูเขาสลับซับซ้อน ดอกไม้สวยงาม เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวและเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเลยมากที่สุด

นิคม ประเมโท (2543) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและปัจจัยที่จูงใจนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน ที่กระจายอยู่ทั่วไปตามจุดที่สำคัญในจังหวัดอุดรธานี เช่นจุดเดินทางและจุดพักแรม ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถส่วนตัว นิยมมาท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาวโดยมากเลือกมาที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดีมากที่สุด รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวทาง

ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามลำดับ ซึ่งนักท่องเที่ยวเห็นว่าปัจจัยที่จูงใจให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานีอันดับแรกคือความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาเป็นความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ต้องการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์โบราณคดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเช่นที่พัก รถนำเที่ยว ร้านอาหาร มีสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา สื่อสาร ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเช่นค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าน้ำดื่มเหมาะสมกับราคา มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจและมีบริษัทนำเที่ยวให้เลือก

อัญมณี ชำกรม (2543) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมขนาดใหญ่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จากการศึกษาพบว่าปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมขนาดใหญ่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ได้แก่ด้านบริการ ด้านราคา ด้านทำเลที่ตั้ง และด้านส่งเสริมการตลาดเรียงตามลำดับ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ ด้านการบริการที่มีผลต่อการใช้บริการในระดับมาก ได้แก่ ห้องพักสะอาด สะดวกสบาย ที่จอดรถสะดวก กิริยามารยาทของพนักงาน มีบริการด้านอื่น ๆ ครบครันและความหรูหราทันสมัย ตามลำดับ ด้านราคามีผลต่อการใช้บริการในระดับมากและค่าบริการมีหลายระดับราคาก็มีผลต่อการเลือกใช้บริการระดับมากเช่นกัน ด้านทำเลที่ตั้งที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการระดับมาก ได้แก่ โรงแรมตั้งอยู่ในเมือง โรงแรมอยู่ติดถนนสายหลักเข้าออกได้หลายทาง และโรงแรมตั้งอยู่ในย่านธุรกิจการค้า ด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการในระดับปานกลาง ได้แก่การให้ส่วนลดพิเศษวีไอพี การลดราคา การจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนาต่าง ๆ การแถมอาหารเมื่อใดมือหนึ่ง การให้ส่วนลดพิเศษในการบริการด้านอื่น ๆ และการสะสมโบนัสเพื่อแลกบริการตามลำดับ

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า มีปัจจัยอยู่หลายประการที่มีความเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว ทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์เช่น ที่ตั้งอยู่ในหรืออยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม มีภูมิอากาศดีเหมาะแก่การท่องเที่ยว ปัจจัยที่ส่งเสริมเดินทางท่องเที่ยว เช่น ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยสะดวก ที่ปลายทางมีแหล่งซื้อของฝากที่น่าสนใจ สินค้ามีคุณภาพดีและราคาไม่แพง อีกทั้งยังมีปัจจัยส่งเสริมการตลาดและปัจจัยด้านบริการของผู้ประกอบการ ซึ่งต่างก็มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยวเช่นกัน

4. ปัญหาที่พบจากการท่องเที่ยว จิราวรรณ กาวิละ (2544) ศึกษาทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีสาเหตุหลายประการ ได้แก่สภาพถนนที่คับแคบ การทิ้งขยะบริเวณที่รกรุงรังขาดการเอาใจใส่ดูแล ขาดแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่เป็นแหล่งดึงดูดใจและแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ การขาดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีที่จอดรถ มีข้อจำกัดในด้าน

การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ร้านอาหารและร้านขายของชำไม่อำนวยความสะดวกเท่าที่ควร ไม่มีการจัดที่นั่งพักผ่อนและห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว ปัญหาการประกอบอาชีพผลิตเครื่องเงิน คือช่างฝีมือไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของลูกค้า ผู้ประกอบการขาดเงินทุนหมุนเวียนและมีปัญหาด้านการตลาดคือช่างฝีมือทำงานอื่นที่ได้เงินง่ายและใช้เวลาน้อย รวมถึงการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐเท่าที่ควร ดังนั้นจึงได้เสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการและอื่น ๆ ให้ชุมชนพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเพื่อให้ชาวบ้านวัดลายสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้ในอนาคต

สุจิต บุตรประเสริฐ (2533) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวสามารถทำให้เกิดการกระจายรายได้เข้าสู่กลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านเช่น ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ร้านอาหาร ที่พัก ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นทำให้เกิดการสร้างงานมีแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดระบบธุรกิจส่งผลกระทบต่อรายได้และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านบริโภค

เพ็ญพร ถิตย์ประดิษฐ์ (2542) ศึกษาเรื่องปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งสิ้น 22 แห่ง จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 10 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี 10 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2 แห่ง ผลการวิจัยพบว่าเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางสภาพดี พาหนะที่ใช้ในการเดินทางสามารถใช้ได้ทุกประเภท สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ สภาพธรรมชาติและระบบนิเวศส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งไม่มีมลภาวะ นักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริการ สาธารณูปโภคมากที่สุดและควรมีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม

ฤทธิ อนุจรพันธ์ (2543) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่ออำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีมากขึ้นส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ด้านการค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนสายหลักได้เปลี่ยนจากที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่การค้าและบริการ ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้จากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่

สำคัญ 2 ด้านคือปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นและปัญหาน้ำเสียจากการปล่อยน้ำทิ้งของที่พักอาศัยและสถานประกอบการ

ราซิด และบาเชอ (Rashid & Bashir, n.d.) ศึกษาเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อการเปลี่ยนโครงสร้างนักท่องเที่ยวในประเทศมาเลเซีย: วิเคราะห์ในโครงการอุตสาหกรรม (Economic Impacts of Changing Tourist Profile in Malaysia: An Inter-Industrial Analysis) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญรุดหน้าเป็นอย่างมากและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของมาเลเซียมาก ในระหว่าง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของ GDP คือเป็นรายได้ต่อหัวของประชากร เมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ ผลกระทบทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมนี้จะอยู่ในรูปแบบการแลกเปลี่ยนรายได้เงินตราต่างประเทศ ภาษีอากรที่รัฐเก็บตลอดจนภาษีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และการจ้างแรงงานฝีมือสู่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ในปัจจุบันประเทศมาเลเซียได้จัดแจงคู่มือภูมิสารสนเทศเกี่ยวกับจุดที่ควรหลีกเลี่ยงแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อให้เป็นคู่มือเป็นปัจจุบันทันเหตุการณ์โลกจึงนำเสนอผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อการเปลี่ยนโครงสร้างนักท่องเที่ยวในประเทศ งานชิ้นนี้เป็นการชี้วัดผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงโดยการวิเคราะห์ภายในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นทำให้มีการสร้างงานเพิ่มขึ้น ส่งผลดีต่อธุรกิจในพื้นที่คือมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ร้านอาหารที่พัก ซึ่งทำให้ชุมชนขยายตัวเพิ่มย่านพื้นที่การค้า แต่ก็ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเช่นกัน คือระบบสาธารณสุขที่นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวก ระบบการกำจัดของเสียจากสถานประกอบการและที่พักอาศัย นอกจากนั้นยังพบอีกว่าเส้นทางการคมนาคมมีความสำคัญต่อการเดินทางท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน